

NEMZETI UJSÁG.

HAZAI és KÜLFÖLDI TUDÓSÍTÁSOKBÓL.

Alapító Kultsár István táblabíró, kiadja özvegye.

Harmínezkilenczedik év.

36. szám.

P e s t, Pünkösdi hó 4én.

1844.

TÁBLALÓ.

Hazai napló. Országgy. (188. és 189. ker. ülés: a városok rendezésére tett főrendi észrevételek.) Korunk ügyei. (Hallgatók féltelenkedéseiről.) Vid. lev. Fejérből (Nyilatkozat E. B. féle czáfofatra), Szepesből (közgy.), Zala Egerszegből (közgy.) Biharból (közgy. követ választás.) Bel- és külföldi telegraph.

Külföldi napló. Spanyol-, Angol-, Francia-, Olaszország. Amerika. Ausztrália.

Sajtó-ör. Victor Cousin.

Lapvizsga. Világ. Pesti Hírlap.

Társalgási terem. Ikervárosi hírnök. Nyílt levél Társ. és intéz. A népkönyv-kiadók. Iparegyesület. Nemzeti színház. Igazítás.—Hirdetők.

HAZAI NAPLÓ.

Országgyűlés. CLXXXVIII. ker. ülés, április 30kán.* — (Elnökök sat. iméntiek.) Folytatólagosan tárgyalattak — a szabad kir. városok rendezésére tett főrendi észrevételek, kezdve a 248. §tól, mely az utána következő több §§al a már eddig megalapított elvek szerint vagy elfogadtattak, vagy fogadtattak, vagy a főRR. által javasolt módosítások elvették. A nevezetes kérdések közül tárgyalás alá jött ma a kisgyűlés, és tanács eszméje, ez utóbbi a főRR. által tettéven javaslatban, némelly ellentmondásokra talált, mely hangos „maradjon”-ban fejezték ki, míg sokan a főRR. javaslatára „elfogadjuk”-ot kiáltának, míg végre a fölkiáltások ködét — egy megyei követ szót emelvén — szételhelté, — ki azt kezdé röviden fejtegetni, hogy a főRR. javaslata csak annyiban el nem fogadható, a mennyiben a főRR. által javasolt tanács eszméje által a népnek minden ellenörködése, még a most létező is — kizáratik; mert — ugymond — jelenleg is gyakoroltatik az ellenörködés az ugy nevezett népszólók által, s e jogát a népnek — szónok — továbbra is föntartandónak vélvén: elfogadja a főRR. javaslatát azon hozzátétellel, hogy a képviselő egyetem által választandó három képviselő egyén a tanácsban jelen lehessen, s a mennyiben némelly — a tanács előtt megfordulandó tárgyak közgyűlési intézkedést kívánván, — a közgyűlés elébe terjesztetni megakadályoztatni szándékoltatnának — annyiban azok ellen ezen három egyénből álló képviselők — szót emelhessenek. — Szónok ezen indítványára hangos „maradjon” — és „elfogadjuk” hangozván, a kérdés eldöntése szavazat alá bocsájtattott, s e kérdésre: „elfogadtatik-e a p-i indítvány, vagy a régi szerkezet? — az első mellett következő megyék szavaztak: Posony, Nógrád, Somogy, Fejér, Esztergom, Pest, Tolna, Arva, Bács, Pozsega, Verőcze, Szerém, Abauj, Zemplén, Ung, Szabolcs, Szepes, Gömör, Bereg, Heves, Torna, Ugocea, Bihar, Marmaros, Csongrád, Békés, Csanád, Arad, Temes, Torontál, Krassó, és így 31 megye — Zólyom, Liptó, Baranya nem szavazván — 15 ellenében a főRR. által javallott tanács eszméjét a föntebbi módosítással elfogadta. — A következő §§. ehhez módosítván — előfordult még a nyilvánosság, melyet a KK. és RR. az állandó biztosságok ta-

nácskozásainál is életbe léptetni kívánnak, a főRR. azonban, nehogy ezen biztossági tanácskozások — a hallgatóság által — haladásukban szenvedjenek — a biztossági üléseket annyival inkább nem nyilvánosságokká vélik intézni; miután az abban tárgyalt kérdések különben is a gyűlésekre, és így a nyilvánosság elébe vitetnek. Ezen javaslat azonban el nem fogadtattott, mert a KK. és RR. ugy vélekednek, hogy az illető elnök itt is följosíthatandó a csönd föntartására kellőleg intézkedni — ezután az ülés eloszlott.

CLXXXIX. ker. ülés, majus 1én. (Elnökök sat. kik előbb), tárgya a főrendi észrevételek folytatása. — A 311dik §., melyben a főRR. javasolják; miszerint a bányavárosok az állandó bizottmányokon kívül bányai ügyeikre egy különös osztályt rendelhetnek — nem fogadtattott el. A 312dikben ajánlott stylaris módosítás elfogadtattott. — A 313., mely szerint az árvai, gazdálkodási, és számvevői bizottmányok össze nem olvasztandóknak javasoltatnak — nem fogadtattott el. A 314., 315re nem tetetett észrevétel. 316. §. mely a főRR. javaslata szerint a következőket foglalná magában: „Ezen törvényszékek állanak a fölügyelőből, és ennek akadályozása esetében a város főbirájából, mint elnökből, és legalább 6, legfőlebb 12 közbirakból, a 6ból legalább kettő, a 12ből legalább 4 előadó — e javaslat eddig el nem fogadtattott. — A §. második pontja azonban, mely szerint javasoltatik a főRR. által, hogy a törvényszéki jegyző könyvvitelére, a jegyzői hivatalból egy tag neveztessek — elfogadtattott. — A 317dik §ban a politicum — a juridicumtól elkülöníteni javasoltatik, ezt némellyek elfogadni kiáltozák, míg mások nehézséget láttak a kisvárosokban, mire egy megyei szónok azon indítványt tevén, hogy a kisebb városokban ezen elkülönítés ne történjék — szavazat kiáltaték, és e kérdésre p-i indítvány-e, vagy szerkezet? szavazat többséggel a KK. és RR. szerkezet megmaradt. — 318, 319 nem volt észrevétel. — 320dik §ban ajánlott módosítás elfogadtattott. — 321 §. kihagyása elfogadtattott; valamint a főRR. azon javaslata is, mely szerint „itélethozásra az elnökön kívül legalább négy tag jelenléte szükséges — egyhangulag méltányoltattott.

A 322 — marad a régi. — A 323ra nem volt észrevétel, — a 324. §ban a KK. és RR. szerint az országgyűlésen meghatározott adó maximumhoz mérve — a főRR. szerint pedig a közgyűlés kivetheti az egyes adót, de fölsőbb jóváhagyás nélkül be nem szedheti, szavazat alá bocsájtattott, s e kérdésre: „szerkezet-e, vagy főrendi módosítás?” a többség a szerkezetet megtartva, a főrendi javaslatot elveté. — A pénztár kezeléséről szóló 326 §ra nincs észrevétel. A 327dik, mely szerint nagyobb városokban három pénztárnok legyen, kisebbben kevesebb is lehet — elfogadtattott. A 328—335 elfogadtattott. A 335ben javasolt ezen esere — ehelyett „képviselő tagokból” teendő a főRR. szerint „megbizottakból” nem fogadtattott el. — A 336—346. nincs észrevétel. — A 347dik §. elejét ugy kívánják a főRR. módosítani, hogy minden folyamodások az elnöknek benyújtandók, honnan az illető előadó jegyzőknek adandók ki. E §nál több városi követek emeltek szót gyakorlati nehézségét fejtegetve a főrendi javaslatnak, s mondva, miszerint nagyobb városokban, hol a bírónak tömérdek teendői lévén, alig ér rá a folyamodásokra; valamint a folyamodónak is elég bajába kerülendne a bíróhoz juthatni, s e tekintetből annyival inkább a RR. szerkezetét vélik czélszerűbbnek; mert a főRR. javaslata szerint az elnök mellé még egy protocolista

mellőzhetlenül szükségessé lenne, nem lehetvén a bírónak ideje a folyamodóknak adandó térítvényeket elkészíteni, s hogy könnyebb a kisebb hivatalnokokat felelősségre vonni, mint a nagyobbakat.

Egy megyei követ ha — ugymond — a birokriatát eleszténem akarjuk, akkor a főRR. javaslatát el kell fogadni. Nem merné azon elvet, mint törvényhozó kimondani, hogy a nagyobb hivatalnokokat könnyebb kérdés alá vonni; mert ebből az következne, hogy így semmit se adjunk a kormány kezébe, hanem adjunk mindent a leggyengébbek kezébe, ennel fogva a főRR. javaslataiban tökéletes biztositéket látván: azt elfogadja, a többség azonban a szerkezetet meghagyja. — A 348—349 nem volt észrevétel. 350. kihagyása elfogadtattott. — A 351 marad a régi. — 352ben a főRR. javasolják, hogy a levéltárnok, tisztiorvos, sebész és mérnök ne választassék minden 6 évben, miként egyéb tisztviselők, hanem egyszer megválasztatván, többé választás alá ne jöjjenek — szavazás alá bocsájtattott s nevezetes többséggel a főrendi javaslat elfogadtattott. A főRR. az irnokokat a 353 §ban a fölügyelő által nevezendőknek javasolják, mely el nem fogadtattott. 354—355 nincs észrevétel. — 356 ezen betétellel: „képviselők választása után” a főRR. javaslata szerint elfogadtattott. 358marad a régi észrevétel. 359 s 360 elfogadtattott. — 361, 262, 363, 364, 365. nem fogadtattak el. — 366ra nincs észrevétel. — A 367. §. marad. 369dik §t alig kezdé olvasni a jegyző, midőn többen fölkiáltának „marad a régi” — „kérem hagy olvassam el” — mondá a jegyző — s ez megtörténvén ujlag „marad a régi” kiáltaték. — 370 és 371. marad a régi. — A 378 elfogadtattott. — A 379nek javasolt módosítása elfogadtattott. — A 380 marad a régi. — A 381ben javasolják a főRR. hogy a kir. díjt minden sz. k. város szabad alku után megválthatja, ez el nem fogadtattott. — Ezután az országgyűlési szavazat fordult elő, melyre néve a KK. és RR. s a főRR. közt megtörtént az egyezés annyiban, hogy a városoknak adandó szavazat arány összevág; a RR. mindazáltal czélszerűbb fölosztás végett előbbi szerkezetek szerint a megyéknek kettős szavazatot adni ohajtották a régi szerkezetet s ennek következtében a többi §§ok is meghagyatván — az ülés eloszlott.

Korunk ügyei. Hallgatók féltelenkedéseiről. (Szabadság s rend. I.) A nemzet haladás processusában gyakran olly perczenetek tűnnek föl, melyek általános indignatio tárgyai. Az életerő surlódással hat, és pedig nemzetöknek is van collectiv egyéniségben össze folyó s nyilatkozó életök; van egyetemes jellemök, mint egyes embernek. És e szempont ama lélektani tapasztalásra vezet, hogy miként egyes ember kebléből néha néha extremumok törnek ki, ugy a külön családtagokra osztott, nagy nemzet testben is itt ott kitor s pattog a rendetlenség ösztöne. Ez egyik nemzetben ugy vehető észre, mint másikban; az egyetemes előhaladás örök szabályai mellett — illy fattyu sarj is üti föl magát. Gyakran azt gondolnók, hogy a társas életi előhaladás egészben megakadt, és egy nemzet élet, nemzet haladás kora, a visszaesésnek áldozatjává leend; olly jelenetek tűnnek föl a statusban — hogy ezt sejdíteni mindenki kezdé! Pedig lehető hogy épen ezen abnormis jelenetek, melyek a nemzet életéből kitornek; okul s alkalmul nyújtják magokat a haladás nagy épületéhez új szöglet köveket előteremteni; lehető hogy e szerencsétlenségek a nemzeti ujjászületés re-

*) Az április 29.iki ker. ülés közben jött elháríthatlan akadály miatt csak jövő számunkban közölhetjük. Szerk.

megve várt perczeneit még sebesebben hozták meg. Ki merje tagadni, hogy az isteni gondviselő kéz néha zavarba bonyolítja egy nemzet nyugalmas helyzetét, hogy általa s belőle a mármár tespedőnek új életet s lüktető erőt adjon!... Én úgy gondolom, hogy a megyei kiesapongások, és az országgyűlési hallgatók féktelenkedései, ép ily alkalmi oportunitások nemzetünk életében; miket a nemzetek sorsát vezető kéz, nyakunkba növesztett — hogy e status-élet gyökerén órló férget megöljük, s vele több bajnak forrását bedugjuk.

Bajaink egyik fő oka, hogy kevesebb a rend közöttünk, mint szabadság: kevesebbek az engedelmességek, mint törvényeink; szóval: hogy szabadság s rend nincsenek illő mértékben összevegyítve, egyensúlyozva. Pedig örök s változhatatlan törvények szerint ily betegségben sülő nemzeteknek nagy jövője nincs; a szabadság s rend iker testvérek, melyeket elválasztani egymástól nem szabad, ha csak egyik v. másikat meggyilkolni nem akarjuk. Együtt egymást föntartják s táplálják, külön egymást megsemmisítik. Csak addig őrizhető meg a statusban a nemzet élet, míg a szabadság s rend minden körökön uralkodnak. E kettő nélkülözhetetlen necessarium a nemzeti alkotmány föntartására; mert birjon csak bármely ország szabadsággal és renddel, nem leend azonnal megörbődve a kiesapongó szabadság despotismusa alatt, és birjon pedig renddel és nem egyszerű szabadsággal, és leend a nemzet test a to m s z e r ú mozgásra kárthatva, mellyben élet nincs. Sem első sem másik nem kell egyedüli. Amannak nyomása, mivel hogy nem egyéb mint mindenek nyomása mindenek által, kedélyt lázító és forrasa egy sajátságos nyughatatlanság s zavarnak, hol csak indulat és erő csatáznak egymással; emez ismét gépelyzeti természetével zsidbasztólhat a nemzeti életre, és minden szögletekbe rendet teremt ugyan, de a szabadság közkinesének drága árán [megvásároltat, melly tehát ismét zarnoki.

És e két vonalokon látjuk többnyire a statusok kormányait és a nemzeteket állani; az első szinte a kormányzott nép szabadságának esarnokába nyomulnak, hogy minden áron rendet és engedelmisséget teremtsenek, melly nélkül jó kormányozni lehetetlenség; a nemzetek pedig szinte a rend fő bontásáig terjesztik ki a szabadság eszméjének természeti ösztönzetét ingerelve és szélesítik az alapot, mellyre nemzeti szabadságuk szent épülete basirozva áll. Szerencsés a nemzet, mellynek keblében e két elv rokonulásba jő, olly mértékben: hogy a szabadságnak a rend, és a rendnek a szabadság nem praejudicálnak. És eme határokat egy status férfiú, ki a nemzeti élet kifejtésére befolyással van, szem elől soha el nem veszitheti; de e vonalokat összebb hozni és arányos mértékben egybe házasítani nagy jogi s politikai bölcsességet igényel. És ezen két elvnek egymás iránti küzdése, miszerint hol itt, hol amott, egymás kárára leigázva valának, szülte ama sok kormányformákat: mellyekben az egyik nemzet a másiknál jobban s teljesebb mértékben véle föltalálhatni e két status szerkezetet föntartó elvet: rendet s szabadságot. Három kormányforma van, mellyeket a művelt népek magokéva tőnek: a monarchicus, aristocratiai, és demokratiai; mindeniknek vannak dicsérői s magasztalói a mennyiben egyik a másiknál majd a rendnek majd a szabadságnak jobban kedvez! De mi úgy hisszük, hogy a szabadság nem létez kizárólagosan a nép alkotmányokban (respublika) egyedül, és azt más formák alatt is föllehet találni, ugy a rendet nemesek egyedül az absolutismus alatt élő nemzetekben keressük s hisszük föltalálhatónak — hanem azt a szabadság honában is létezhetőnek képzelnünk tudjuk. A szabadságot minden kormányzati formában — kivéve a despotiát — keresnünk lehet; de már a rendet mindezen statusformákban egy arányban föntarthatónak nem hisszük. Helyesen mondja egy francia politicus, hogy az említett három kormányzati forma, csak iskolai szójáték, ha ezek célja a sza-

badság élvezetének szilárdítása; mert mikint minden formában föltalálható, ugy mindenik kormányzati modorban föltalálható, ugy mindenik kormányzati modorból ki is zárható — a szabadság. *) Romának s Athennek voltak olly időszakaszai a midőn köztársaságuk mindeninkább volt — mint szabad nép hazája; a demokratiai elem és szabad érzés eltűnt, elveszett demacra-tiájukból. Napjainkban pedig látjuk, hogy az absolutismusi kormányu Poroszthon, fölvilágosodott király által, a sajtó szabadság kedvezéseiben részesítettik. Igy érintik magokat a szélsőségek gyakran, és respublica és az absolutismus elveszítik értelmüket, mellyet a világ tulajdonit nekik.

Mi a szabadság? oh ki tudná ezt mindenki tetszésére definiálni; ezer prismájú szemüvegen nézetik e szeplősített szép, mellyet hol istenitene, hol megfertőztetnek. De mi a szabadság rend nélkül!... én azt mondom, hogy, despotismus; és mi a rend legkisebb szabadság nélkül!... szinte mondom: despotismus. És mi a szabadság és rend kellő arányba vegyítve együtt? ez már uraim! egy vitalis élet ér, melly, ha egészségesen lüktet a nemzet testben, az még messze jövőben élni fog; és ha elvérzik, a megszakadás következtében ezen nemzeti ér — saját sirját ássa meg.

És kin áll rendes oscillatióban tartani e két elemet a nemzet testben, ha nem magán a nemzetet? egy nagy nemzeti jövő reményében nem szoros kötelessége-e minden népnek a rendnek korlátai között szabadságát biztosítani? Gyáva nemzet az, melly nem tudja szabadságát védeni keblében kitérő rendtelenségek ellenében; az, vagy már túl élte magát — és sorsa hanyatlás, vagy még nem érett meg, a nemzetek e természetű közkinesére.

Nézzük a nemzetek történeteit; sehol sem találunk igaz értelmű szabadságra, a hol azt nem a rend osztogatta ki a nemzettest tagjai között, és a legvirágzóbb statusok és köztársaságok a rendtelenség „boa constrictor“ ölelései között fojtattak meg. A szabadság közbirtok, mellyet monopolisálni természet s socialis jog elleni bűn, ezt tehát a status tagjainak egy mértékben élvezniük kell. De lehetséges e rend nélkül ezen élvezet? a rend tehát ismét az, melly a közös politikai jogok élvezetében a polgárokat egymás ellenében biztosítja. És ha szabad olly tárgyaknál hasonlításal élünk, ugy mondjuk: hogy a szabadság a népek eledele, melly alkotmányaik izmaik erősíti; és a rend amaz evő eszköz, mellyel a drága tápszert mindenkinek részére, hogy egy mértékben élvezhesse azt, megőriztetik és nyújtatik. Hanem majdnem minden nemzetek keblében találkoznak ollyan szinte cotteriákba alakuló egyének, kik a szabadság örve alatt valódi szabadság eltiprói, kiknek bálványozott rögeszméjük a zsarnokoskodó szabadság, — rend nélkül, a maga egész korlátatlanságában. És ezek mérgezik be eme nemzeti közkineset, hogy, sem magok sem mások a szó igaz értelmében vele nem élhetnek. Beteg, rajoskodó fők a közös anya hon legdühösebb ellenségei ök! A dolgotban annyira a csodálatos, hogy e „szabadsági despotiához“ legtöbbször hazafi pártok szoktak folyamodni más ellenzék irányában; pedig igen rossz jele az igazságnak, a melly rész ily jogtalanul, usurpatorává tolja föl magát a közös szabadságnak.

Hazánkban sokan a liberalis eszmék felhői miatt a rendet s szabadságot egy tekintik, mint a két ellenpolust, mellyet összehozni s elegyíteni teljes lehetetlen; és hol e neme a politikusoknak uralomra tőn szert, ott csakugyan olly távolra esnek egymástól a rend s szabadság. Ez önző politikai elv, melly mellett a gyöngébb hazafi véleménypárt fön nem állhat nyugalomban, és jog- s méltatlankodásoknak van szünetlen kitéve. Nálunk két részre látszik oszlani határozatalokban a véleménykülönbség: a liberalis s conservativre; de a mellyek még olly határozott jellemmel s ismeretű kinyomattal nem birnak, mint Angolhon-

*) Chateaubriand: Historische Studien II. Theil. 1836. 63. l.

ban a tory s whig pártok. Az elvek határozatlansága és eléggé ki nem fejlett politikai élet s tudomány miatt, mind a két résznél vélemény habozást lehet észre venni; és innen nem csoda, hogy a conservatívek között vannak némelykor kérdések iránt legliberalisabb gondolkozásuk; és a liberalisok között ismét más hazafi kérdések iránt a legconservativebbek találatnak. Mi nálunk még nem messze esik e két véleménypárt határa, mondhatnám szinte össze folyik, és ez nem baj, mert itt könnyebb az egyesülés egymás iránti capacitatio, s össze simulás, mint ama merev határozatos tömegekkel Angolhonban, hol a tory s whig nevek alatt szinte bizonyos száma a személyeknek értődik. De az már baj hogy hazafi pártaink között a „politikai intolerantia“ daemonja fejedezésnek indult; mellynek természete — elnyomni más ellenvéleményt legyen az bár mi mód és eszközzel. Mellyik rész sinli e betegséget? politikai vitáinkból s napi eseményeinkből világos; csak iménten láttuk szentségtelenül megfertőztetve a törvényhozás nemzeti templomát vad s szilaj kitérésekkel magokat az ellenzék hadához számító „torok sereg“ által: miért? igen miért?... elv s vélemény különbségért... mert mentek volna ismét föl az annyi vérontás között megválasztott kérdéses megye előbbeni követei s dörgő éljen rázta volna meg megjelensökkor az épületet.

És éljen a vélemény, türelem s viszonyosság elve! — éljen a szabadság! éljen a liberalismus!... szabadság? liberalismus? nem, nem, ezek a ti szátokban hazug szavak; az amerikai Irokéz a maga erdeiben, ha közös veszély összehívá véneit s férfiai tanácskozni a közjóról, megszégyenítene benneteket a ti rendet nem tőró szabadsági eszmétekkel!

Ezen abnormis állapot, haladásunk kerék járását nagy részben nehezíteni fogná — ha rajta a nemzet nem segít, az orvos a betegségnek okozatját keresi, hogy alkalmazhassa az irt, mi is jövő számban e súlyos állapot szülő s tápláló okairól értekezendünk, hogy annál könnyebb legyen, ezt fékező törvény-tervet indítványozni. Pergler János.

Vidéki levelezések.

Székesfehérvárból, april. 26. (Nyilatkozat Erős Benjamin fele czáfolatra) A Nemzeti Ujságnak 33dik számával hóna alatt s jajgatva volt nálam épen most Gasparich Kilit ur, kérdem baját, s mint szokott, szeszélyesen mondá: mert szeszély volt egész jajgatása, — miszerint az ujságban saját töltésével szörnyen megtalálta löni Erős Benjamin ur — mi természetesen most új pör lesz, — de mellyet ő nem vihetven, engem kért meg, venném őt ügyvédi pártfogásom alá, és pedig annál is inkább, mert ő saját neve alatt irhatni letiltatott. — Szegény atya! ugyan miért? tőprenkedem magamban — hm tudom én, mert biz mi tagadás benne uraim, valljuk meg igazán, a mit sokszor amugy suttyon — titokban az öntudat kamrájában megismertünk, hogy G. K. ur sok — s pedig mind városunkról, mind megyénkéről sok igazat irt, — s ezért nem csoda, ha részint kérésekre, részint tilalmakra megfogadá, miszerint csak míg egyszer, és ugyan Erős Benjamin ügyében lépend föl mint Gasparich, aztán nem tudom mi lesz. — Causáját deponálván nálam, mint afféle causerum desperatarum utriusque fori vulgo secund keserü prókatornál, — én azt és pedig — mert szegény — ingyen elvállalám, és annál szívesebben, minél inkább meg vagyok győződve arról, miszerint G. K. urnak, ha corpus juris avas törvényei szerint Erős B. ur és egyéb kiküldött-ségi tagok ellenében pörét elkellend is vesztenie, ő ugy vesztend, mind a haza, az emberiség és megye színe előtt sokkal tisztábban álland, mint a tán leendő nyertesek; igen hiszem, diadallal végzendem pörömet a férfiú mellett, ki nem szokott hebelurgyán tenni semmit, s ki eddig is sok — szíve s lelkéből folyt értekezésekkel s munkákkal — jó formán képviselvé a közvéleményt. Ezen hittemben G. Kilitnek ebbeli valóban szép, nemes nyilatkozata erősít, az ő szavai: „csodalóm ugymond ő, — Erős Benjamin urat, ő gyöngé erős törvényességet emleget, s törvénytelenséget köve-

tel, ő
pedig
tozik,
kal, r
meg n
ját ma
sajt o
kakat
ha mo
pedig
hazu
maga
van az
badita
minteg
előre
vieto
— Ke
mint h
nem te
feror
vényt
jóval
mint e
ki, ho
ur, ho
s ne g
vamat
zom az
és finis
okosab
győződ
szegén
sem fel
zetem;
önczaf
olvasó
gem rá
maga i
megkel
sem tel
tudtam
tio elm
számom
lessége
nem esz
bajt sa
velem
lem Er
mint tö
remény
nőről a
nak sza
a ream
illő nyil
ur, mi
czáfolat
nek, fö
volt E
galmaz
vagyunk
hogy ő
gyülés
minden
esületé
tam, m
Gaspari
teni vá
— Az
vasó kö
Zu
vetkező
gyülésü
kinteből
tak. A
szerkez
kezett r
urak az
uraktól
tal kem
elnök ur
pokban
gyújtás
hamvas
rendelke
*) Ez r
hive

tel, ő czáfol előbb mint kellene, mint szabad, pedig a czáfolat nem hozzá, hanem hozzám tartozik, mert ha jövő közgyűlésen meggyőző okokkal, mi természetesebb, mint hogy én czáfoljam meg magamat, igen, hogy én mutassam meg saját magam ellen, hogy hazudtam, hogy őt és társait ocsmányul, szemtelenül megrágalmaztam, pletykákat koholtam, miért vágott az én rétembe? hát ha most én mondanám neki, hogy rágalmoz, s pedig ezt mondhatnám, mert ő korán, idő előtt hazudtolja, rágalmakról vádolja azt az embert, ki maga igéré, hogy szavainak ura lesz; uram, hol van az a törvény, mely Erős B. urat erre fölszabadítja? ő ellenem keserű fenyegetéssel lép föl, s mintegy előre győzedelmeskedik fölöttem, pedig előre mondhatom én is, hogy victoria ejus et mihi victo compassionis sensum erga victorem causabit.

— Kedvem volna mind azt, mit ő felőlem mond, mint hazugról, rágalmozóról nyakába keríteni, de nem teszem, mert in canum caput reverebundus feror — aztán meg, mert akarom, hogy a törvényt emlegető jó ur, szégyenlje magát, miszerint jóval előbb rágalmozónak keresztelvé azt, ki mint ember, keresztény és pap megmutatandja neki, hogy nem rágalmozott. — Ne gondolja Erős ur, hogy tudtam volna írni meggyőződés nélkül, s ne gondolja hogy szégyenleném visszahuzni szavamot, ha ellenkezőről győzend meg. Nem tartozom azon írkálók közé, kik magukat principium és finis, alpha és omegának tartják. Ha jobb s okosabbról meggyőző, mint a mi enyim, legyen meggyőződve arról, szívesen tanulandok tőle. Engem szegény gyöngét nem ijesztett meg Erős ur, én most sem félek, sőt akkor sem fogok felni, ha meggyőzetem: akkor én czáfolom magamat, s azt hiszem önczáfolatom által inkább lesz igazolva Erős ur az olvasó közönség előtt, mint az által, mit irt engem rágalmozva, mert ez által gyanut gerjesztett maga iránt, s tudtomra adá, miszerint nekem tőle meg kellene ijednem, a mit pedig gyöngé létemre sem tehetek; s tudtomra adá hitelesen, mit én nem tudtam, tudni nem akartam, hogy ő volt a deputatio elnöke, — s így argumentumot szolgáltatott számomra, a mit ezennel neki meg is köszönni kötelességem, — csak azt az egyet sajnálom, hogy most már nem csak ügyvel, hanem személyekkel részemre bajt szaporított. En arnyékomtól nem félek, s ha velem marad lelkem, eszem, és szívem, reménylen Erős ur meg fog elégedni velem, nem ugyan mint törvénytudóval, hanem mint ember és pappal, reménylen kezét fog velem, ha csak nem haragszik, miről aztán én nem tehetek — ezek Gasparichnak szavai, s szavainak nyomán hinni kell, hogy a reám bizott pörét megnyerendem. Szép, férfinhoz illő nyilatkozat, mellyen inkább megnyughatik Erős ur, mint — ha jól meggondolja magát — saját czáfolatán. — Gasparich eleget teend kötelességének, fölösleges volt őt Erősnek figyelmeztetni. Kár volt Erősnek előbb Gasparichot nevezni rágalmozónak, mint elmúlt a majusi közgyűlés. Megvagyunk arról győződve, kik Gasparichot ismerjük, hogy ő cserbe nem marad, s hogy majusi közgyűlés utáni közlendőji a tabajdi czáfolat ellenére minden lapnak s így a Nemzeti Ujságnak is beszületére vállandnak. Készületeit töredékileg olvastam, megvallom, Erős B. ur is megvallandja, hogy Gasparichnak van szíve, lelke, s ő jobban érti menteni vádlottját Erős B. urat, mint ő maga magát. — Az érdekes pör folyamára figyelmeztetem az olvasó közönséget. Valódi Márk *) ügyvéd.

Zala-Egerszeg, april. 15. Ma, és következő napokon tartott második évnegyedes közgyűlésünket száraznak méltán nevezhetni, azon tekintetből; mert országos kérdések nem tárgyalattak. A vitakozások nagyobb részint megyei belszerkezetünket, s némelly, a fölsőbb helyekről érkezett rendeleteket illeték. Némelly fő- és alszbíró urak azért, mert az anyakönyveket illető lelkész uraktól be nem szedték, elnök másod alispán ur által keményen megrovattak. — Továbbá fölszöllítá elnök ur a rendeket, hogy alibánfai helységet a napokban, három ízben, igen valószínűleg roszelekkü gyújtás következtében kiüthött tűzvész egészen elhamvasztván, eme szerencsétlenek vigasztalására rendelkezzenek. S—y F— szolgabíró ur a dologról

kérdezte, őszinte megvallá; hogy neki a tűzvész eddig hitelesen nem jelentett; de ha jelentett volna is, rendelkezni képes nem lett volna; mert a járásbeli egész foglárószált Cs. E. főbíró ur a megye rendelése ellenére most is tulajdon rendelkezése alatt tartja. Ennek következtében főbíró ur, ki már a megye rendelése többszöri felretételével tette megmutatta, hogy a megyét szolgálni nem akarja, holnapra hogy nyilatkozatát eme érdemben be adja, fölszöllítáni határozott. Azonban a fölszöllítésre szükség nem volt, mert kérdéses főbíró ur déltájban Zala-Egerszegre érkezvén, leköszönését benyújtotta, mi hangos tetszéssel fogadtatt. Szinte J. K. szolgabíró ur lemondása is örömmel fogadtatt — s eme két leköszönt szolgabíró urak vidékei a többi járásbeli szolgabíró urak között fölszöllítáni határozattak. Eme két leköszönés következtében gróf főispán ur gyorspostán a tisztújítás minél előbbi megtartása végett, hogy a közügyek hátramaradást ne szenvedjenek, megkéretni határozattott.

Nádor ő fonségének kérdező levelére, valljon a megye, a közte és Stajeroszág között létesítendő határvonal kijelölésére szükséges jeloszlopokat megszerezte-e? megíratni határozattott, hogy minnekutána a megye arról, mennyi köoszlop szükséges, és hogy ezeknek költségeit a megye kizárólag, v. Stajeror. közösen viselendő-e. mind eddig nem tudósított, eme ügyben lépést nem tett. Tárgyalattott egy vegyes házassági esett is! Egy megyeilekész ugyanis a megyének bepanaszoltván azért, hogy ő egy ev. vallásu vőlegényt az általa kiadott reversalis megtartására, a helybeli hatóság által megeskettetett, és csak azután adta reájok a szokott áldást — ellene vegyes vizsgálódás rendeltett. Egy igen tekintélyes szónokunk a kiküldöttség tagjai közé a superintendencia részéről is egy egyent kívánt; — de indítványa egy (nem catholicus!) táblabíró ur javaslatára félretettett. —

Szepesből. April 24. Megyénk igen nagy figyelemmel kíséré a kereskedelmi tárgyat illető választmányának munkáját s azt csaknem minden változtatás nélkül fogadá el. Részletes észrevételei ezek valának: 1) Mindenek előtt szükséges a kormánnyal alkudozni, annyira, hogy ezen alku nélkül a RR. semmiben sem akarnak fogni, mint-hogy a lehető legjobb tervnek sem lesz semmi eredménye, ha a mostani vámsorompók változatlanul marad, a vámsorompók mindenkor akadályoztatandják a külfölddel közlekedést. 2) A hitelbank elvileg elfogadtatik ugyan, de minthogy annak életbeléptetése a földbirtok viszonyaitól leginkább függ, a megye szükségesnek látja az ősiség tárgyában kiküldött választmányának véleményét bevárni s csak azután a hitelbank körüli nézetét előadni, miért is követelnek oda utasítottuk, hogy az illető választmány munkáját sietessék s azt velünk közöljék. A jegybanki terv és törvényjavaslat elfogadtattott. 3) A mű egyetem föllállítását szükségesnek láttuk s ohajtanók, hogy e végre a Ludovicea — mellyhez kevés reményünk vagyon használtassék, de itt szükséges az alapítók beleegyezése. 4) Minthogy mindezekre pénz szükséges, a telekdíj alapul vétetik, de egyéb közforrások kutatásába a RR. nem bocsátkoztak, azoknak kijelöltetését a kiküldött ország. választmánytól várván, azonban elvül állították föl, hogy minden osztály egyaránt viselje a terheket, nehogy az egyik a másik fölött igazságtalanul terheltesék. 5) A közlekedési módokra nézve követelnek meghagyattott, hogy a pest-krakoi utat nem Liptó és Arva megyéken, hanem Nógrád, Gömör, és Szepesen keresztül vitetni sürgessék. Az uti vámsorompókra tervén által, háromfelé oszlottak a RR. a) kik a paraszt s nem nemes személyek; b) kik által kívánták fizettetni a vámot; c) kik minden vámot akartak megszüntetni; ezek a b) alattiakkal egyesülvén a vámot mindenki által szemlyvalogatás nélkül fizettetni határozattak, de volt ám most zavar! egy ur praerogativáját semmi áron oda engedni nem akarván, keserű és tulságos szavakra fakadt, s midőn emlékeztetnék arra milly jó nekie is jó uton szép hintaján sétálni, közbevágván: inkább — mondá — kívánok rossz utat, mert ha két ló el nem huz, tizenkettőt fogatok be előbb, minthogy vérrel szerzett szabadságomról lemondjak; de a határozat egy szó ellenében megmaradt. 6) Mi a vasutakat illeti a fumei és pest-

debreczeni az első, de Szepes RR. mindenesetre először magánvállalkozókkal szeretnének alkudozni, nek k pretet biztosítani s a tőkét lassankint törlesztvén, a vasutakat a hon tulajdonává tenni.

Sz. vármegyének követe ellen elkövetett merény következtében érkezett k. k. leirat és a megsértett megye levele közfájdalmat gerjeszte a RRben, annál is inkább, mivel a bűnös kitérésre — fájdalom! — a szólás szabadságávali káros visszaclés nyujta legközelebbi okot. Nem kelle arra tekinteni, melly párthoz tartozik U. B., nem azt, milly politikai hibákat követett el, hanem benne egy törvényhatóság képviselőjét kelle tisztelni, s ki azt tisztelni nem tudá, maga sem érdemelheti azon tiszteletet. Szepes a megsértett megye részére elégtételt kívánván, meghagyáköveteinek, hogy a vizsgálat eredményéről annak idejében a megyét tudósítsák, nehogy pedig hasonló merények ezental is történjenek, addig míg a büntető törvénykönyv életbeléphet, szigorú törvény hozattassék a nélkül, hogy a kellő nyilvánosság korlátoztassék. — A leköszönt főügyész Glosz Károly helyébe, főispán ő mlga Merz Pált, eddigi tiszteletbeli főügyészt helyettesíté. Főjegyzőnk megérkezvén Pozsonyból, hol a bányai törvénykönyvön nagy szorgalommal dolgozott, a RRnek türelmökért köszönetet mondá, a RR. pedig pontos eljárását méltván abbéli nyilatkozatukat jegyzőkönyvbe ígtattatni határozattak. A közönséget érdeklő tárgyak között volt még e gyűlésen egy főtörvényszéki itelethozás szönyegen. Egy zsidó bérlő, kivel már számtalan baja volt a megyének, legujabban a jobbágyokon elkövetett zsarolásokért — a többi közt nemesek többet, de tiltott, azaz vasár- és ünnepnapokon dolgoztatott velek — egyik törvényszékünkön három hónapi tömlőczre és a kár térítésére ítellett el, főlebbvitel útján a tömlőcz elengedteték neki, de e helyett legközelebbi közgyűlésen megrovatni parancsoltatt; ez tehát most megtörtént, s mi csak azon ohajtásunkat fejezzük ki: bár csak volna ennek is sikere, de, ehez nincs remény, mert a példa nem ritka. Zsidók védői jöjjetek Szepesbe s könnyezni fog szemetek, ha a magurai járás lakóit szemlélték, kik csak 15 évvel ez előtt Szepesben legtehetősbek valának, s most? ah a zsidó bérlők koldus botra juttatták a szerencsétleneket!

A gyűlés alkalmával egy műkedvelők társasága estzenét adott az elégett leibitziak és szepesszombathelyiek számára, a hallgatók szép számmal voltak és 134 pfr. gyűlt be. Bár ne szorulnánk több segedelemre, mert bizony nálunk ez évben már igen sok tűzpusztítás volt. S. K.

Biharból. april 29kén. Feszült figyelemmel vártuk másod követünk választására kitűzött napot, annál inkább, mivel már jó eleve értesítették a nagy előkészületekről, különféle tervezésekről, és fájdalom, ütlegek, és ezekhez hasonló demonstrációk felől is a terv kivetele miatt, mit esendesen kivívni, sok kölcségekül menekülni, ha valaha most lehetet volna; ha némelly nem annyira tulbuzgó, m'nt valami következtetést sejtő egyének egyszerre két katolikus követet kívántak volna valahára nemes Biharmegye kebleből az országgyűlésre küldeni. Ez volt oka a szakadásoknak, ez szolgált okot az egyet nem értés metélyére, ez nyujtott alkalmat a nemesség itatására és a kihágásokra, szóval a korteskedésre, mi több ezer forintokat nyelt el, mondja tehát valaki, hogy nincs pénzünk utakra, népnevelésre, hidakra, kikötőkre sat., no de semmi, máskép lesz ez ezután, hazánk atyái már mőkődnek e tárgyban is oda fön. E nagy ünnepélyt előző délután Várad mozgásba jött; minden ablak nézőkkel és az utcák tömve valának s várva várak e bihari köznemeseket, kik csakugyan több vezérek kormánya alatt meg is érkeztek és fél öt órától kezdve 8 óráig folyvást hozattak utcainkon keresztül. Első csapat volt a báródi oláh nemesség, ez legnagyobb csenddel vonult el, D. lakása előtt, egy két vivatot kiáltván tanyájába. Ezt követték tüstént kakással ékesített zászló alatt vitelkedő, D. részére hajló nemesek egy vonalban 125 szekeren. Ezek után szép látványt szereztek P. nevével arany s ezüsttel fölpipezített több zászlókat magokkal hozó fehér tollas nemesek 253 szekeren, mindegyiken 5—6 kortes. Végre ismét a kakas vezérlete alatt 162 szekér, Debreczenből pedig 30 vonult által utcainkon tanyáikra. A bejövétel alkalmával legnagyobb rend és csend uralkodott mind

*) Ez nem áll, hanem igaz név, s ez alatt ezután híven levelezendünk.

a két részről, azért bátran jóslottuk követválasztásunknak csendes kimenetelét, de este 9 óra után a fehér tollas Sz. nemesek a nyugvó báródi us atyáinkfiát megrohanták, és füleik körül működtek bunkós botjaikkal és pedig oly bathatosan, hogy többen a csatatéren maradtak, ezek közül 5-en nem votizálhattak, egy pedig talán ad patres viendi votumát; ezen nem vélt de nem is gyanított esatát az alvezérek, és a dobszó, mely a várból ki felé hangzott végképen lecsendesítette. Másnap, az az 29kén minden részről hangzott a zene, kiki maga zászlója alatt csendesen vonult, és pedig a kis téren fölállított rendes katonaság előtt, a megyeház felé, hol 9 órákor a szavazáshoz fogtak, legnagyobb esenddel 4 különös helyeken; minek eredménye lön, hogy delután 1 órákor Dobozy Mihály főügyvéd 2300 és egy néhány szavazattal P. ellen, kinek 1700 egynehány votuma volt, nemes Bihar. követének kikialtatott, így tehát a kakas Biharban is hatályosan kukorikolt. Ezen ünnepélyt gazdag lakoma fejezte be a püspöki lakban. Hát a szegény minden vezér nélkül haza felé ballagó, most már nem szükséges nemes atyáinkfiái hol fognak lakomázni? —O—

Bel- és külföldi telegraph.

Kolozsvár, april 24. Tisztelt szerkesztő ur! Örömmel irhatom kegyének, hogy hazánk fő-kormányzójának egészsége tökéletesen helyre állott! Már a főkormányzók tegnapelőtti ülésében meg is kezdé az elnökletet. — Polgári casinónk az ezen szerencsés fordulat-okozta örömben híven osztovza, ő nmlgát „Pártfogó” cím alatt állandó tiszteleti tagjává választá el, egy diszes küldöttség által átnyújtandó oklevélben eként nyilatkozván: „n. mlgu gróf ur! hazánk lelkes polgára! Midőn egy hálás haza hű fiait köztisztelettel nemesült érzelmmel esatolják keblökhez azon „Jeles bjeiket”, kik által a közműveltség két főtenyezője — tudományosság s erény fölvirágoznak: az érdem oltárán a méltány aldozatát tevén le, önérzetök legmagasb jutalmát is élvezik. Illy boldogító érzés jutott osztályrészeül e fővárosban létező polgári társalkodónk mindenik egyénének a közohajtás nyilatkozásával, mely szerint nmlgod művelődési társulatunk pártfogójává választott el. Mit midőn itt szerencsénk nyílik följelenteni: táplál a remény, hogy nmlgodat ez új minőségben is szabad lesz, edes miénk gyanant tisztelnünk. Nmlgod ez iránti kegyében bizva, polgári imává magasult érzéssel kívánjuk, hogy nemzetünk Istene nmlgodat tartsa meg évek hosszú során át e nemes ezélu egyet diszere! — A kolozsvári polgári társalkodó közgyűléséből mart. 31én 1844. Mátéffy József elnök: Krizbay Miklós r. jegyző.” — Dézs, apr. 1jén. A Nemzeti Ujság 20d. számában irtam volt, mikép kedvelt lelkészünk, t. Mihályi Károly ur a n. - enyedi bölcsészeti-tanári széket el nem fogadá! Igen azt is, hogy „jóltevé őt minden követ megmozdítanak, lemondását vele visszavéteendő, de — mint irtam — hasztalan! Azonban labor improbus *) omnia vincit, azaz: mondott papunkat csakugyan elvesztők. Adjon Isten benne N.-Enyednek nagyobb nyereséget veszteségünk-nél! — E váratlan fordulatot méltóztassék t. szerkesztő ur minélelőbb közleni lapjaiban, ne — hogy azt veljék olvasói, mintha minapi közleményem volt volna apr — jaratás. D. V. — A 21 éves Due-roznak Semepart özvegye gyilkosságának kivégeztésén számos elegant hölgyek is jelen valának, s fogataikkal szent Jakab téren állottak meg Párisban. Tudjuk, hogy sok pipes hölgy nem láthat egy csirkét elvéreni, s embertársa kiirtását szemlélheti, ha ez nem anomalia — ugy. — Corkban egy nagy repeal csarnokot, melyre O'Connell 100 fr. ster. adott építenek. — Svédhonban új szigorú kir. parancs által eltiltott a lotteria, valamint minden külföldi sorsok árulása s tudjuk hogy nálunk már sokan nyertek, de azt is hogy több pénz ment ki, mint bejött a lotteriák által. A legújabb író Amerikáról Godson állítja, hogy a rabszolgaság elleni mozgalom az unioban rákmódra halad, ellenben a rabszolgaság melletti párt megerősödött, s a negerek nevelése s képezése ellen, állandó rendszert követ. — A spanyol királynő a madridi archaeo-

*) Egy szót önökhöz „prospectus”-i férfiak! Tudják-e önök, hogy fordítá az enyedi principista egykoron e szót? Mit?? D. V.

logiai társulatot, melynek ezéluja a felsziget drága emlékeit fölkatatni, s megtartani, kir. academiává magasítá. — Marseillen n.-szombaton két muhamedanus a keresztény kath. egyház hívei közé vétette föl magát. Neve Mohammuh, meccai születés, a nagy propheta utódja, 22 éves, a másikat Dem-bának hívják, s még csak 12 éves, s Senegalban született. — Az utósó előtti Stuart egy szerencsétlen esés következtében meghalt élete 115 évében, és a tweedmouthi sirkertbe roppant nép kíséretében eltakarított, koporsóját egyetlen elévult fia az utósó Stuart kíséré. — A „Castellano” szerint Estellában egy fiatal leány holt meg, ki testi erőre nézve minden eddig látottat fölül mult, s oly terjedelmes alkatu volt, hogy testét végső nyughelyére alig bírta 10 izmos férfi kivinni. — A párisi színházak jövedelme a mult színházi évben 8.170,000 fr. rugott, tehát 2 millióval több, mint a legközelebb lefolyt években. — A h a m b u r g i tűzkár biztos számítás szerint 26,440,000 fr. p. tétetik. — A párisiakat nagy csapás fenyegeti, a nagy Rachel (színésznő) egészsége gyöngesége miatt a színpadtól bucsut venni szándékozik. — Apr. 25. az Yvri (Franciaország) vaspályán egy botranys ponyvával borított kocsi, melyen gyárkészítmények szállítottak égő szendarab esett, a szél a tüzet éleszté s ez oly hamar elterjedett, hogy négy marhával terhelt szekér mindenestől megégett, szerencsére utasok ez izben nem szállítottak. — Az angol rendőrség ritka szigorral legközelebb minden sorsjátékokat eltiltott. — A „Sun” szerint a kormány a vádolt repealereket egyedül elítéltetni kívánja, de az ítéletet nem akarja véghezajtatni.

KÜLFÖLDI NAPLÓ.

Spanyolország. — Végre a spanyol lapok is említeni kezdik a cubai mozgalmakat, állítják, hogy egy terjedelmes összeesküvésnek, melyben szabad negerek is részesek, nyomában vannak, azonban minden elfogások dacára, a bonyolodott oly finom, hogy mindaddig azt nem lehet kibontani. Főnökeinek egyike egy 100 éves agg kinek szellemét és erélyét az évek súlya nem kevesbité. Mar. 14. már elhatározottabban léptek föl a zendülők, az egész nemzetörseget fegyver alá állítá minden perczben sorsintező csapást várhatni. — A madridi lapok hirdetik, hogy a spanyolok egy 14—16 legényvel fölkeszült marocci hajót elfoglaltak. A minis-terium jelenleg a nemzetörség rendbeszedésével foglalkozik. — A „Reparador” szerint a mörök Santa Florentina erősséget éjjel megrohanták és a spanyol őrséget lefejezték. A ministerium Spanyolország területének új fölosztása iránt tanácskozik. — A főváros municipalitassa egészen megváltozott. — Villalonga parancsár egy hirdetményt adott ki, mellyel fogva, mind azok, kik a maestrazgói zendülők közül 12 nap alatt meg nem hódolnak, és ezen időn túl elfogatandnak, agyonlövetnek. E parancs után már többen kötelességeikhez visszatértek. Ripoll vidékén bizonyos Oliveras vezérlete alatt egy carlista banda mutatkozott, de a harangok félrevezérése a nemzetörség fegyvert ragadott, s a vezér elfogadtatván, a többiek elszéledtek. — Forcardell spanyol carlista general, midőn Franciaorsz. hazájába illanni akart elfogatott. — Saragossából írják Groc bandája naponkint gyarapodik, jelenleg 900 gyalog és 200 lovas embere van, Morella vidékén számos falukat megerősítettek, s az említettük hely veszelelyben forog. E zendülő csapat fekezését nehezíteni fogják az ügyes parancsnokok, kiket Groc megnyert. Concha s Cordova csapatai két másos-taggal megtámadandják, és a műtéire kirendeltkatonaság számát 10,000 teszik. Groc jelszavai: „Alkotmány II. Isabella s VI. Károly.

N.-Britannia. A kormány teljes meghaltalmazottját Pottinger urat saját kérelmére Chinában Davis uralral váltja föl, s az előbbi munkajutalmul bárónak nevezi ki. — A rabszolgakereskedés elnyomására az angolok jelenleg részint Angliából, részint Nyugatindióból küldendő gőzöket szándékoznak alkalmazni, minek rendküli sékert ígérnek, mert jan. 2—3 egyetlen gőzös három 1200 fővel terhelt hajót fogott el, miután már egyéb fogásokat is tőn, az afrikai partokon horgonyzó hajók száma ez által nem fog fogyasztni. — Némely lapok hirdetik, hogy a chinaiak Angliával kötött szerződéseiket nem akarják komolyan megtartani, s na-

ponkint nagy c s a p a t o k gyakorolják magukat europai fegyverforgatásban és hadi műtetelekben, löcsöveket tömegben vásárolnak, ezek között a csappantyús puskáknak tulajdonítják az elsőséget. — Dublinból írják, april 15én a t.széki épület körül hullámozott az O'Connellt látni kívánó nép, midőn 12 órákor két fiatal kísérvé megjelent a nagy agitator, örömkialtás üdvözölte őt, ő ott legott ügyvédeivel együtt tanácskozára külön szobába vonult, értekezésük eredménye az lön, hogy a négy napi haladék lefolyta után új vallatást s új eljárást sürgetendnek, követelésüket, a főbírónak a juryhoz intézett pártfelekezetes beszédére építők. Mivel azonban a korona e kifogásokat alig ha elfogadja, valószínűleg mindent elkövetend, hogy april 19. már az ítélet kimondassék. Meglehet azonban, hogy az ellenvetések vizsgálata sok taglalásranuyhatand alkalmat. — April 21én irföld valamennyi templomaiban O' Connellért imádságok tartattak, egyszersmind elhatározott befogatására az országos gyász, mely tömlöczötetése napján veendi kezdetét, minden házban oly ünnepéllyel fogják ezt tartani, mint valamely közel rokon halálakor tartani szokták.

Dublinból írják: Van okunk hinni, a kormány eltökélte legyen magát, hogy a törlesztési kérdés fölötti tárgyalás alatt, az ítéletet O'Connell és társai ellen végre nem hajtandja. — April 17én Dublinban repeal ülés tartottak, melyben O'Connell megemléte milly részvétellel buzdítatik Irhon ügye Németország s Amerika részéről, hol a békés szellemet, mellyel vitetik mindenütt magasztalják és kitűrésre inti, mi által az agitator egy tüzdus beszédben alkalmat talált, az ügy szilárdítása kedvéért a békét ajánlani, mellyben a legerősb fegyvert látja követeléseik kivivására, s megigére, hogy tömlöczében sem szünendik meg honát védeni, ott sem szünendik meg hazafi lenni. O'Connell a néphez ísmét egy levelet, ugyancsak a béke szellemét ajánlót bocsátott, és azt, mi azonnal helyeseltetett, minél számosabb példányokban kinyomatni s elosztatni kívánta. Az irlandi pártosok ügyében kívánt új tanuvallatás apr. 22re halasztott.

Franciaország. A Broglie herceg által szerkesztett s a pairkamrában april 12dikén fölolvastott biztossági jelentés a Villemaini törvényjavaslatról, a másod oktatás szabályozására nézve, a legfontosabb események mondható. E jelentést, melly nem kevesebb, mint 24 hasábot tölt be a Moniteurben, sűrűn kísérendik a törvényhozási debattok és a sajtó bíralatai. Abban, hogy e jelentés a legfigyelmesebb meghányást és fölvilágosítást igényli, a legnagyobb érdekű kérdéseket hozza szónyegre, s a pártvitáknak ohajtott táplálókot nyújt, a közvélemény minden orgánai megegyeznek. A fölellenvetés, mellyel a biztosságot illetik, abból áll, hogy az e törvényjavaslat fölötti jelentésében némi ingadozási rendszer uralkodik; nagyon világosan kitűnik, miszerint bizonyos párt beavatkozásától féltek, s ez okul csak felszabályokhoz vezető közvetítő eszméket követtek, mellyek képesek a vitaközi ingernek tág mezőt nyitni, sem mint a föllázadt hangulatot lecsigázni. A jelentésben már előre ragódó hírlapok közt legelől áll a Constitutionnel és a National; amaz illykép mondja a törvényjavaslatot a biztosság által módosítottak: „A világiakra szigorú és súlyos föltételek, kik magukat az ifjuság oktatására szánják; hallatlan szabadalmak az egyházi iskolai intézeteknek; az egyetem lealázása: — ez az új törvénysszelleme s tartalma.” A Gazette de France epigrammai ellet szól: „A status nem egyedül gyakorolja a jogot, oktatatni; erre magányos személyek, egyszerű polgárok, szintugy képesek; mint a status lehet, ezt minden francia teheti — ha erre magáttudomány és erkölcsiség által méltónak mutatja. — Minthogy azonban a status elhatározásától függ, valljon valamely status-alattvaló képezve van-e az ifjuság oktatására tudományilag és erkölcsileg, eből következik, hogy minden francziának joga van, tanítóit intézetet állítani — ha a statusnak tetszenek, őt erre joggal fölruházni. Ez a törvényjavaslat és jelentés lényeges tartalma.”

April 13kán Dupetit-Thouars admiralnak nov. 15éről szóló jelentése adatott a követkamra elé, az otahaiti kérdést illetőleg, mel ly-

léggé
Ez ut
mát a
re uj

lat fel
ra ne
madás
ok ta
Az ül
tölté
a vall
rom d
papsá
része
után c
s vég
adanal
tét ve
sokba
reksze
viszas
s a m
kat. —
mellye
előidé
landó)
héten
futólag
pökök
Első v
nistere
s mel
oktata
meg,
várja;
Colleg
zelebb
egy tő
legköz
vetkez
catholi
mi tör
ellenze
clerust
hető f
mány
törvény
szerint
kassan
hol az
kei, h
kormán
konsze
gyetlen
hogy v
és stat
s meg
den ma
Francz
ve vol
a kath
delmes
iránt;
pappól
tizenöt
zon mi
naszt e
hallgat
láasták
keltek
midőn
mit ak
ség! n
ha hall
„az ab
kel bir
az alk
eseleke
moztat
goru bi
mernek
itt van
minican
mondja
ra men
használ
debbe

léggé szenvedélyes hangon van írva Anglia ellen. Ez uttal az ellenzék megindítja e tárgyban ostromát a ministerium ellen, s az oct. 29-kei cabinet-re új roham vár.

April 16-án folytatott még a törvényjavaslat felőli vitatkozás, a titkos pénzforrásokra nézve, miközben a ministerium elleni megtámadások főthémájaul az otahaiti-kérdés szakszabadságának kérdése állottak. Az ülés nagy részét Montalembert beszéde töltte el, előre kijelentvén, miszerint kizárólag csak a vallási kérdéssel foglalkozandik s e részben három dolgot akar fölvilágosítani: a legújabbban a papság, a püspökök és a katolikusok tetemes része által Franciaországban vett helyzetet; aztán ezekkel szemközt a kormány magaviseletét, s végre a tanácsadásokat, melyeket ez utóbbinak adának. „Én — folytatá — a clerus magaviseletét védni fogom; a kormányt némely vonatkozásokban megrovandom, másokban fölvilágosítani töreksem; ócsárlandom végre s leküzdendem azon viszás és hitetlen tanácslatokat, melyeket kapott s a mennyiben hatalmamban áll, letorlandom azokat. — Érintetlenül fogom hagyni azon tényeket, melyek e helyzetet és e bánásmódot viszonyosan előidézték; jobb ezeket a (másod-oktatásról szóló) törvényre hagyni, mellynek vitatása jövő héten kezdetendik. — Arra szoritkozandom, egy futólagos pillantást vetni e demonstratiókra. A püspökök és katolikusok három indító-okbul szóltak. Első volt azon beszéd, mellyt a közoktatás ministere az 1842-ki ülés végén e szószekeken tartott, s mellyben mondá, hogy rágalom, az egyetem oktatásait vallási s erkölcsi szempontból támadni meg, s hogy e vádra nézve a bizonyítványokat várja; második egy sorozata a fölolvadásoknak a College de Franceban, miket jelen perczen közelebből nevezni nem akarok; harmadik végre egy törvényjavaslat előterjesztése, mellyről önkölegközelebbi héten vitatkoznak. E három tény következtében foglalta el lassankint a püspökség és catholicismus Franciaországban új helyzetét. — S mi történt ennek nyomán? Minden oldalról heves ellenzék támadt; mérges kifakadások történtek; a clerust hatalmasan megtámadák; ellene minden lehető főnálló s főnem álló törvényeket, az ókormány és a császárság emlékeit fölhívák s végre új törvényeket kívántak, s önöket emlékeztették, miszerint azért törvényhozók, hogy új törvényeket alkassanak. — Különös oly honban, minő a miénk, hol az ellenzéki panaszok a sajtó mindennapos evőkéi, hol a nyilvános élet örök mozgáslombul áll, a kormány ellen, hol minden önkényről panasz rokonszenvet gerjeszt, azonnal, mihelyt a clerus egyetlen tagja, egy katolikus hallgatja szavát, hogy véleményét kimondja, a hírlapírók, ügyészek és statustanácsosok egész szerge fölzúdul azonnal, s megbocsáthatlan büniül magyaráztatik, a mit minden más polgár elvitathatlan jogul követel. Mintha Franciaországban a püspökség és papság kötelezve volna, néma szolgaságban vesztegelni; mintha a catholical vallás nyílt és hív követése vak engedelmisséget követelne a status minden rendelménye iránt; mintha a nyolczvan püspökből, ötven ezer papból és néhány millio hívekből ez országban már tízenöt század óta főnálló testület kizárva volna azon minden más statustagot illető szabadságból: panaszt emelhetni. Ideje, egymást megértenünk. Ha hallgatunk, azt mondják: titokban forronganak, a lásták a status alapját. A restauratio alatt így énekeltek: „Fekete ruhások, ki a rejtekből!” S ma midőn előjövénk és megmondók, mik vagyunk és mit akarunk, ma így kiáltanak: „Milly vakmerőség! milly szemtelenség!” Korlátlan birodalmakban ha hallgatnak a katolikusok, azonnal szólnak: „az absolutismus pártolói!” Szabad intézményekkel bíró országban, ha a katolikusok iparkodnak, az alkotmány szellemében és új szokások szerint cselekedni, ekkor még nagyobb rágalmakkal halmoztatnak el. „Lássátok”, Szólnak ekkor a szigoru bírálókat, „a katolikusok még könyveket mernek napfényre hozni s körleveleket terjengetni; itt van egy, ki nem átalja megvallani, hogy ő dominicanus, s ott egy másik, ki még azt is nyilván mondja, hogy jesuita; igen, a püspök még annyira mennek vakmerőségükben, hogy a postai utat használják, egymással levelezésre.” A legszelídőbbek a catholicismus ellenzői közül így szólnak:

„Szomorú, hogy ez emberek oly vakbuzgók; legálább attól tartóztatnak magukat, hogy a hírlapokban ne írjanak.” Honnan ez iszony a nyilvánosságtól — a képviseleti kormányforma lelkétől? Ha a képviseleti alkotmány minden jóoldalat és kezességeit egy kifejezésbe kellne szoritani, nem késném elmondani, hogy a nyilvánosság teszi. Oly statusférfi, ki ezen igazságot föl nem fogja, szemeimben a kényuraság pártolója. Ugyan miért ne legyen csupán a püspököknek, a papságnak, általában a katolikusoknak szabad, az új, az alkotmányos Franciaországban érvényes, statutörvény szellemében cselekedni? — Az eszmék a papság és püspökség valódi természete felől, fájdalom, nagy zürzavarban tévelygenek köztünk. Állíták, hogy a püspökök a közjognak kivüle állanak; nyilvános hivatalbelieknek helyzetök kötelességeihez kell szabódnok; köztök minden összesítés tilalmas. Azon kérdésre, mi már most a püspökök és papok kötelessége? felelteték: rájuk nézve kötelesség, engedelmisséget hirdetni a főnálló statushatalom, a törvények, a magistratus iránt. E nézet a leghamisabb. (Morgás teremben) Nem, uraim, a püspök nem statusiszt, a pap nem hivatalnok. Azok ferde s tévelygő nézettel bírnak, kik a püspökben csak némi főnököt látnak papi köntösben, némi erkölcsi rendőr-biztost. Vannak emberek, azt hívők, hogy a püspök foglalatosságai a cultus-ministerium hivatalvali levelezésből, egyházi ünnepek tartásától, királyi herczegek keresztelésétől és eltemetéséből, ünnepi beszédek mondásából állnak. A dolog azonban egészen másképp van. A püspökök a katolikusok szemeiben — pedig hiszen csak a katolikusokért vannak ők, s nem oly emberekért; kik egy elhírhedt kitétel szerint, nem élnek püspökökkel. — Istentől rendeltetvük az egyház kormányzatára; küldetésüket fölülről kapák, lelkismeretüket kormányozni, s ha szükséges, fölháborgatni; ők a menny küldöttei a földön; a király választja s nevezi ki őket, de hatalmuk nem tőle van; a törvény megismeri tekintélyüket, de nem alkotta azt; e tekintélyük Istentől van, vagy épen nem bírnak vele. Ez a püspökök hite, ez a mi hitünk. Oly püspök, kinek hite nem ez volna, ki magát nem tartaná emberi tekintélytől fölruházott hatalommal bírónak, csáló volna s nem szabadna az egyház szolgálatában maradnia; oly püspök pedig, ki e hittal bírna s másképp cselekednék, mint mikint a legújabb kori francia püspökök a katolikusok lelki üdvére cselekedtek, kötelességéről feledkezett férfi volna; ez az anyaszentegyház tanítása; így volt ez folytonos szokásban századokul századokra; innen megfejthető a püspökök magaviselete, melly e napokban oly sokak reményével összeütközött. — Beszéde további folytatásban mondattokat idézett M. F e n e l o n és B o n a l d munkáikból, mellyek kedvezőleg hangzanak az egyház kívánata mellett függetlenség után, s folytatja: „Ellenfeleink így szólandanak: „Tehát azon anyaszentegyházat akarjátok, melly volt VIII. G e r g e l y és VIII. B o n i f á c z alatt?” — Igen is, épen azt kívánjuk, XVII. G e r g e l y nek ki most trónol Rómában, anyaszentegyháza ugyanaz, melly VII sz. G e r g e l y é volt, vatemint ez ugyanaz melly vala nagy sz. G e r g e l y é, sz. B a z i l é, sz. H i l á r é. Vajha igaz hogy kényelmesebb volna statusfériaikra, ha máskint volna a dolog, s az egyh. arra adná magát, dogmaiban, jogaiban, igényeiben és szokásaiban oly gyakran változni, mint ez a törvénykönyvekben és törvénysekeket előtörténik. Ezzel csak azon ferde állapot jőne létre, hogy a kath. anyaszentegyház e változások nyomán lesüljedne, azon számos szakadások egyikévé, mellyek századról századra átalakulnak idő s körülmények szerint. Nem az anyaszentegyház változott, hanem a társaság. Ez okból helytelen is azon vád, s csak a multnak a jellemmel összevarasából magyarázható, mintha az egyház politicalasatukörre iparkodnék... De a milly távul van az anyaszentegyház attól, hogy az emberek világi kormányába avatkozzék, szintolly eltökélve voltelejétől. s van most is, föl nem hagyni a lelkek kormányával és nevelésével, e benső jogával. E tekintetben már igen gyakran tört zsarnoki nyomást, szenvedett végtelenül, hallgatott néha, de hátrálni nem hátrált soha! — Hogy a kérdést keresztül messe, megjegyzi a szónok: „Ha, mint állítjátok, az 1682. declarationnak, mellyre senki nem gondol már a papok és a hívek közül, négy

ezik a nemzet törvényeül még erőben áll, módot fogok nektek nyujtani, e tényt bebizonyítani. A pécsetőr vagy akarki, ki hivatalában őt követendi, s ha mindjárt I s a m b e r t vagy Dupin ur lenne is az — kísértse meg Franciaország nyolczvan püspöke közöttolly főpapot találni, kik e négy czikkhez ragaszkodnak, sőt még tovább megyek: hogy a mosti püspökökkel ne bajlódjanak, hirdette ki a kormány, miszerint a jelenleg megürült öt püspökszékbe csak oly főpapat nevezend ki, kik nyilván a négy czikkhez állnak. Tudjátok mert nem fogtok illyeket találni, és püspökszéküket illy föltét mellett üresen állandanak, és még is folyvást a gall egyházi szabadalmakat emlegetitek. — El végképen szabadalmakkal! (Nagy morgás az egész teremben). Rájok mindig csak ellenfeleink hivatkoznak; mit itt mondok, ezernyi catholicusok velem érzik; hogy e meggyőződéshez jussunk, nincs mély theologiai tanulmányokra szükség; csak vigyázni kell, mellyik részről ohajtják e gall szabadalmakat; csak anyaszentegyházunk ellenségei — kik közt a körülmények fordulata szerint majd republicanusok majd udvari kegyenczek vannak — hivatkoznak az 1682. declarationra. — A concordatról szintelly keveset tart M., mint az 1682. declarationról; s végre így fejezi be beszédét: „Mi (catholicusok) nem tegnapi nép vagyunk, régi törzsohöz tartozunk, mellynek története minden szájbán van, e történetből meritünk bátorságot, általa okulhatnának elleneink. Semmi törvényhozói gyülekezet nem érendi el valaha Franciaországban a constituoute népszerűséget, a convent mindenhatóságát a Napoleon alatti dicsőség varázsát. Így tehát, vannak köztünk egyének, kik tanui valának mindennek, a mi történt a constituant alatt, a terrorismus napjaiban, a császárság korában. 1791ben az egyházi szakadás, 1793. a verpadokat, 1798. a deportatiót, 1811. a statusfogházakat kísérték meg a catholicusok ellen, és semmi nem volt képes meghajtani őket. Csínáljatok minduntalan új törvényeket elnyomatásunkra; bár hajtassanak végre azok, de hatástalan maradnak. A lelkismeretet nem érik el törvényhozóitok; nem vagytok ti teremve oly harcra, mellyben Mirabeau, Robespierre s Napoleon sem gyűjtött babérokat. Röviden, az anyaszentegyházat nem kell félmetek, de az sem tart tőletek; mi a keresztjárók utódai vagyunk; nem fogunk föltal fordulni Voltaire fiai előtt.”

Az april. 17-dikei pairkamrai ülésben, miután még a pécsetőr, Martin (du Nord) és Rossi urak Montalembert gróf tegnapi beszédét álláspontokról csefolgatták, a titkos kiadások födőzésére kellő pénz törvényjavaslat 124 szóval 18 ellen elfogadtattott.

Olaszország. Romai tudósítások szerint a pápai kormány egy nagy tekintélyű tözserházzal több millio tallerből álló kölcsön iránt értekezik, és mivel ez az öszset a közbátorság föntartására kivántató költségek födőzésére fordítandék a kezességet, Austria vállalta magára. — Londonból szármaló hírek szerint az olasz zendülök messzterjedő terveinek nyomara akadtak, — oly nyomok, mellyeket az angol kormány nagy szorgalommal kémlel. De szerencsére a dolog már csirájában elfojtatott, s e nagy tervek föleledését a jelen évben alig gondolhatni. — Dominico Benedetto Balsamo montreali érsek apr. 6-án meghalt. Sicilia egyháza fájdalmas csapást szenvedett e jeles egyháznagy halála által. A mi az újabb mozgalmakat illeti föltűnő, hogy Civitavechia szomszedságában néhány gyanús hajók mutatkoztak, semmi kérdésre feleletjelt nem adnak. Romából a partörzésre két zászlóalj vadász küldetett. Egy fogoly szállitmány, melly Romába s Civita-Castellanaba vala kísérendő, az örökkel együtt eltűnt. Mazzini a giovine italia főnöke Londonból Plymouthba ment, talán hogy a rendőségnek, melly őt szemügyre vette, figyelmét elkerülje.

Amerika. Baltimoreból írják, hogy a Missouri kitézett s Illinois szomszéd tartományban fölfogadott veszedelmes felekezete a mormonok vagy az utósó itélet szentjeinek, itt is oltalmat és elfogadtatást látszik keresni. Örült látnokuk Smith John general, ki keresetere Nauvoo Mormon városban csapláros, Mahometet akarja utánozni, s fegyveres kézzel utat nyitni. Hívei s nyugoti Illinois polgárai között már is surlódásokra került a dolog, mind a két fél készül, s Missisipifölső táján polgári

hadtól tartanak, mellynek eredménye az északi tartományokból teljes kiűzetése a sectának lesz. Quincyben aggva várják a történéseket. — „Pycayune“ Vera cruzi lap a francia kormányali komolyabb koczódástól tart, mivel ez az 1838ki költés fejébe 8 millio dollart követel. Mondják hogy a fran. hadi hajók amexicói teng.öbölben összegyűlnek, harcra készülendők. — Bostouból érkezett tudósítások erősítik azon hirt, hogy a sziget spanyol részében a kormány ellen föllázadtak, s mind a rendes, mind az önkényes katonaság a zendülők ellen indított. Jól értesült személyek a lázadás elnyomását fardaságosnak tekintik. A cap haitienbe érkezett osztag (divisio) parancsárja Perrot Kristof király egykori tisztje lett. — A matanzasi negerek sokkal elégedlenebbek, mint voltak, a tömlőczőkben 3000 rab-szolga hever, mindennap új csoportokon teljesítetik a vértelét. Számos ültetvényeken minden munka megszűnt. —

Australia. A honszülöttek egymás irányában ellenséges állást foglalnak el, sőt még a fejéket is fenyegetik. A Weirra partjain komoly ütközetet vártak. Port Philipben a brittek új tanúságait látták a benszülöttek gyűlölségének. Ugyanis Brigard hajó új gyarmatosokkal, kik az új hebridak valamelyik szigetén letelepedni akartak utközben Marree szigeténél kikötött, s vigyázatlanságból számos honiakat engedte a fődözetre jönni, hirtelen megrohanták a fejéket, a hajót elfoglalni szándékozván s csak miután 17 estek el a hajó, népéből lehetett őket eltávoztatni.

SAJTÓ-ÖR.

Victor Cousin francia statustanácsnok, pair, közoktatási tanácsstag és 1840. minster, „Jelentése a közoktatás állapotjáról Németország némelly tartományaiban, különösen pedig Poroszországban.“ Harmadik eredeti kiadás után fordítva Bártfay Kálmántól. — I füzet ára 20 kr. ezüst pénzben. — Pesten, 1844. nyomt. Trattner-Károlyi betűivel.

Midőn a jelen munkát az olvasó közönség figyelmébe ajánljuk, azon szempont forog leginkább előttünk is, mellynél fogva már évek óta leglelkesebb honfiaink szózata ajánlja, sürgeti a közoktatás a népnevelés elrendezését e részben oly annyira hátralevő hazánkban. — Az embert nemesíteni, népeket emelni, nemzetet virágzó állásba varázsolni csak okszerűleg elrendezett nevelés és oktatás által lehet, melly előzmény nélkül a törvények, mellyek elfogadására a keblek előre nem képezettek, merő bünszaporításul szolgálnak. A nevelés azon pont, azon Archimedes által más czélra keresett pont, mellyből az emberiséget aljasságából kiemelni lehetséges. S hazánkban a szemek előtt lefolyt, és folyó agitatio s annak sok helyütt szomorú eredményei eléggé tanúsítják, hogy a hol köznevelés nincs, ott összhangzásba hozni egy nemzetet lehetetlen, s az élet kineveti a logicát. Nincs törvény vagy országos intézkedés, mellynek annyi bizodalomra volna szüksége a közállodalom egyes és összes tagjaiban, mint a közoktatásról rendelkező törvénynek és intézkedésnek; mert egyhez sincs kötve annyi remény, annyi édes sejtlem, annyi családi öröm és vigasztalás, mint épen ehez. És ez okból ohajtandó, bár minél gyakoribb szó emelkedjek e részben hozzáértők részéről ohajtandó, hogy a közönség semmi olvassmányt ne kapjon möhöz, mint az oly tárgyt, melly minden egyes honpolgárt hazafiúi s családi legbensőbb kötelekei-nél fogva leginkább érdekelhet, a nevelésről, az oktatásról szólót.

Victor Cousin a francia kormány által a közoktatási állapot megvizsgálására küldetvén ki Németországba, saját mély bölcsességű megjegyzésével kísérve, s a francia közoktatás mibenlétével összehasonlítva adja a Németon több tartományában, különösen pedig Poroszországban létező oktatási rendszert, ez utósó mint legtokeletesebb fölött legbővebben kiterjeszkedve. — A magyar fordító ez első füzetben a nagy elméjű, terjedt miveltségű s szaktudós szerző öt leveleit kezdi közölni, melly levelek — az előszói ígért szerint — a második füzetben befejezve lesznek, s magunkban is önálló munkául szolgálhatnak. Sőt ezen önállóságot Victor Cousin minden egyes levelének is tulajdoníthatni, mellyek közül csak a második és harmadik áll

nemi szorosabb viszonyban egymással, minthogy mindkettő a weimari közoktatás állapotával — a népoktatástól kezdve egész az egyetemig — foglalkozik; — s e szerint ki ez öt levelet bírja, a nevelés és oktatás tekintetében nemcsak mint közoktató vagy magánynevelő, hanem mint családátya is megbecsülhetlen kincsét bírand.

Ezen első füzet Victor Cousin leveleinek két elsejét közli, s ohajtjuk irodalmunk ezen elhanyagolt ágának érdekében, hogy utána a többi füzetek minél gyorsabban kerüljenek ki sajtó alól; ohajtjuk ezt annál inkább, mert tekintve a napi kérdések igényeit, bizton ígérhetjük a fordítónak, miszerint a közönség részvéte, mellyel ilyen ötlegközelebről érdeklő munka iránt szükségkép viseltetnie kell, bizonyosan nem fogja az összes munka kijövetelét késleltetni, annál inkább, mert ha bár bírnak is már irodalmunkban némelly utazási rajzokat és leírásokat; de az emberiség egyik legszentebb ügyével a közoktatás és nevelés körüli vizsgálódással, még eddig utazóink közönséki sem foglalkozott, s Victor Cousin ezen jelentése tetemes hézagot pótol e részben. — A fordítási nyelv esinos, correct, tömört; a nyomtatás szép és eléggé hibátlan; papír és kiállítás igen díszes, s megfelel a jeles munka beltartalma követelésének.

* * *

LAPVIZSGA.

Világ (f. é. 35ik sz.) Először is „Magyar kereskedelmi társaság“ czim alatt figyelmetti olvasóit, hogy majus 5kén Pozsonyban ezen társaság gyűlés fog tartani, mellyben nemcsak alakultságának, hova további megszilárdítása iránt fog tanácskozni, de a munkálkodásnak megkezdésére szükséges intézkedéseket is megteendő. Ezeket előboesátva fölkiált: „Tehát annyi leverő körülmény daczára életbe lép, működni fog!“ — s kijelenti, hogy eddig azért nem szóltott róla semmit, sem gáncsolólag, sem pártolólag, mivel attól tartott, hogy semmi sem lesz belőle. Ejez Világ ur, igen különös journalistikai tacticát követ ön, sült galambot vár szájába, s esső után hord köpönyeget. Ezt követi „Közgazdálkodási elméletek. XII. Külkereskedési remények. (2)“ czim alatti értekezés, mellyben a derek értekező mutogatja, miszerint ha a kereskedés szükséges, akkor nem kell aggodnunk rajta, mert mindig lesz annyi mennyit adás vevésünk szükségei megkivánnak; ezenfölül pedig hiába erőtetjük, mert az egyszer mesterségesen előidézett kereskedési élénkséget, nem sok idő múlva, hasonló ellankadás követendí. Arra való nézve pedig, hogy terményeinket nyereségesebben adhassuk el, nem szükséges okvetlenül külkereskedés, van még ennél a nemzeti jólétnék fontosabb emeltyűje is, s ez a belfogyasztók számának növekedése a közszorgalom előmozdítása által, a mi honunkban csak nem teljesen hiányzik, mert hiszen bár merre tekintünk is, hol vannak valami nagyobb szerű hasznos vállalataink. A terményeknek egyedül külkereskedési fogyasztás által fölszökent ára nem éleszti a szorgalmat, nem hozhat elő nemzeti jólétet és bőséget, hanem nemzeti elszegényülést minden bizonynyal. Szerző azonban a külkereskedésnek nem ellensége, s nem kívánja azt, hogy tengerparti vidékeinket semmibe sem vegyűk, hanem kívánja azt, hogy a tengerpart ne vonjon el bennünket, a belső forgalom, s közlekedés könnyítésének minden gondjaitól. Pedig eddig ellenkező szempontból történt a mi történt. Minden a külkereskedés előmenetelére volt számítva akarva s akaratlanul, azon balhiedelemből: külkereskedés hoz pénzt. — Elfelejtik azok, kik így okoskodnak, hogy a kereskedés semmit sem hoz ingyen, hanem cserél a mennyire lehet a maga legnagyobb hasznával: s ugyan ezt tevéen a külkereskedés, külkereskedésben a legnagyobb haszon külföldhöz takarodik; *) ugyanezt teszi a belkereskedés is; ez is a lehető legnagyobb haszonnal cserél, de a haszon akár így akár amugy, akár nyers terményekben, akár készítményekben, akár a kereskedő, akár az iparizó, akár a természetű részére essék, a hon javára mindig benmarad. S ez elég világosan bizonyítja hogy: egy nemzet sem

*) Kivált ha a külföldi ipar cikkeket cserél be nyers terményekért, mint az épen hazánkkal történik.

Oliver.

birhat több pénzzel, mint a mennyit belforgalma megkiván. T. olvasóink alkalmásint emlékezni fognak, hogy mi ugyan e tárgyról lapjaink mult félelvi számaiban „Egy kis taglalás“ czim alatt korunk ügyei rovatában szintén ezen nézeteket fejtegettük, s ugyan ezen irányban — mint szerző — mondók ki véleményünket, ez okból fölöslegesnek tartjuk most utjolg az ott ismételteteket elősorolni, csak azért, hogy jegyzetünket a jelen cikkre is megtegyük, különben is szerző olly világosan beszél, hogy ahöz nem szükséges commentár.

Oliver.

Pesti Hirlap (347d. sz.) Vezérczikke „Fiumei vasut.“ — Jelen vezérczikk Wallau Károly, Mária, a fiumei vasut terv kidolgozásával megbízott mérnök urnak „Der Pilger“ czimű károlyvárosi német lapban működéséről megkezdett nyilatkozatára jött létre, mellyben szerkesztő ur hibáztatván a főtebb említett mérnök urat, először abban, hogy mind ez ideig a magyar közönséget — mellynek akaratától függ az egész terv létesítése — valamely olvasott magyar lapban működéséről, s annak eredményeiről nem tudósította; sőt most is midőn tudósításával világ elébe akart lépni azt egy csak kevesek által ismert, s még kevesebbek által olvasott provincialis német lapban kezdi meg. Hibáztatja továbbá W. urat abban, hogy — mikint saját jelentése mutatja — a reá bízott nagy munka körül a főforgó magasabb köznemzeti szempontokat több tekintetben eltévesztette. Ugyanis a mint az érdeklött cikk rövid tartalmából kitetszik „Wallau ur, a vasut vonal kijelölésében, Vukovártól már közel Sziszekig haladott, s ugy találta, hogy legkönyebb lesz azt Vukovártól — egy 6 mértföldnyi mellékvonallal Eszékthől — Broodhoz levinni a Száva partjára, s onnan a Száva völgyén föl Sziszekig. Ezen vonalon a földtéri viszonyokat igen kedvezőnek találta; az esés alig teszen ¼ hüvelyket, egy folyó öltre; minél fogva gőz erővelí vontatást hoz javaslatba, s azt gondolja, hogy egy mázsának vontató díja, mértföldenkint ½ krnál, tehát Vukovártól Károlyvárosig, mintegy 40 mértföldnyire, egy mérő gabának szállítási ára, 15 pkrnál többre nem kerül.“ Ezen nyilatkozatban legfőképen három szempontot lát tévesztve szerk. ur, és tökéletesen igaz van. 1) Illy nagyszerű terv jövedője azt kívánta volna, hogy W. ur mindenek előtt a Károlyváros és Fiume közti hegy lánccz nehézségeinek legyőzhetése iránt nyugtassa meg a nemzetet, nem pedig arról, hogy a Dunától Sziszekig vasut lehetséges — a mit nála nélkül is, minden, ki csak a földterképre tekint azonnal átláthat. 2) A Vukovár-Károlyvárosi térre tett nyilatkozata, nem Fiumének, de Triestnek kedvez inkább, mellyért a nemzet olly kevésse tartozik, mint kevésse balga, hogy Triest kereskedésének előmozdítására saját költségen vasutat építsen. 3) A vasutvonalnak a mint W. ur által tervezve van, a Száva partjairai levitele, szintén egy igen tévesztett nemzeti szempont; miután a legfontosabb nemzeti szempontok azt tanácsolják, hogy az alduna fiumei vasutat, a polgári Magyarországhoz lehető legközelebb kell hozni; nem pedig — mikint a tervszerint volna — hazánk egész kereskedését az adriai tengerfelé egy határszéli folyamra vinni, melly mindenütt a határ örvidéken foly, a polgári Magyarországot még csak távolról sem érinti, mellynek egyik partja olly népbirtokában van, melly műveletlen, mondhatni felvad, s mellynél bizonyos hatalom suprematiájától — akár hogy forduljon a keleti ügy — mindenesetre tartani lehet.

Oliver.

Pesti Hirlap (348dik sz.) Vezérczikke „Kivetés és kezelés.“ Szerk. ur jelen cikkében azok kétségeit kívánja eloszlatni, kik azon véleményben vannak; miszerint „jó volna a telekdíj, de a jelen pillanatban lehetetlen; mert az igazságos kivetésre ninesenek elődolgozataink, továbbá ha a kivetés valahogy ügygyel bajjal megtörténhetnék is, másoda garantíánk van a behajtásról, és kezeléséről?“ A kivetésre nézve, azt mondja szerk. ur, hogy azok, kik itt az elődolgozatok hiányát emlegetik alkalmásint nem érthetik a nemesi birtoknak amollyan „portalis conscriptio“ forma összeírását, mert ez valóságos satyra volna, hanem

alkalm...
jakk el...
köleső...
kételk...
legeti...
az a ca...
„A ca...
rek fö...
se, ala...
sege es...
**) ...
nak iga...
lékesen...
dál a...
örökrei...
zészöl...
és rop...
magyar...
kül leh...
azon el...
A töm...
ország...
kezdve...
a franc...
frankba...
9706 [...
szamba...
künk s...
szersmi...
42 éve...
mivel re...
csük st...
toztak...
mikint e...
munkála...
ha egy...
nek mor...
csak az...
különöz...
lévén. ...
urak, ki...
fizetni...
subsidium...
mot ajár...
majd mi...
ni valam...
a telekd...
ha a ne...
vallalis...
liot fize...
gyék s...
gyékben...
leg kido...
*) Szer...
ter...
adó...
és...
meg...
elne...
**) Rész...
„A...
ország...
mind...
zóság...
san...
a föl...
mezé...
ség...
***) Fran...
meg...
franc...
Vann...
rajon...
rinti...
lános...
mért...
rés...
†) Ezek...
catas...
lamin...
dásol...
is, h...
igazg...
††) Csod...
tia ki...
inkál...
raták...
pöks...
lért...
ő föl...
száma...
mara...
vágó...

alkalmasint a catastert *) értik, s azt gondolják előbb catastert kell készíteni, azután vállaljunk kölesön végett telekdijt. Szerényen mer azonban kételkedni, valljon minden ember, ki a catastert emlegeti tisztában van-e az iránt magával, hogy mi az a catastro? ennél fogva következőleg értelmezi azt. „A catastro azon munkalat, miszerint egyes emberek földbirtoka minden darabjainak száma kiterjedése, alakja (configuratio) és természete (az-az minősége és jövedelmezősége) fölvetetik és összeíratik.“ **) — Főczél e roppant munkalathoz a földadónak igazságos kivétele; de szembenálló, hogy mellesesen más nevezetes célokra is szolgál, minő például a szomszéd és szomszédközti villongásoknak örökre megszüntetése. (???) Ezen rövid értelmezésből kiviláglik: 1) hogy a catastro tömérdek időt és roppant költséget kíván; — 2) hogy nálunk magyaroknál, bizonyos elkerülhetlen előzmények nélkül lehetetlen. — 3) ha nem lehetetlen, legalább azon előzmények nélkül czéltalan és haszontalan. A tömérdek idő és költségre való nézve Franciaországot hozza föl példának szerk. ur, hol 1802-től kezdve noha a catastro bevégezve még koránt sincs, a francia nemzetnek ezen munkalat 150 millió frankba került. ***) Franciaország nagysága 9706 □ mérföld, Magyarországé 4894. Tessék számba venni, mennyi időre és költségre volna nekünk szükségünk. Csodálkozással olvastuk egyszersmind szerk. urnál, hogy a franciaoknál ezen 42 éves munka haszontalan, s újra kell kezdeniök, mivel rendes telekkönyvek összeírások jövedelem besük stb. nem történtek, s így hamar régiséggé változtak. Csodálkozunk mondjuk, mert mi catastert, mikint előbbi értelmezésükből kitetszik, az említett munkalatok nélkül nem is képzelhetünk, és itt alig ha egy kis sulyok elhajítás nem történt. Lehetlennek mondja továbbá a catastert szerk. ur nálunk csak azért is, mert sem urbéri rendezéseink, sem elkülönözéseink igen nagy részben végrehajta nem lévén. †) Ez okoknál fogva kérdi szerk. ur, ha azon urak, kik catastert emlegetnek, nem akarnak-e addig fizetni, míg az egyszersmind nem létesül, még csak subsidiumot sem? mert hiszen ha mindjárt subsidiumot ajánlanak is, — a mint T — megyét kivéve, majd minden megye ajánl, ezt is csak ki kell vetni valamiképen, s a mint ez kivételök, kivételöketik a telekdij is. ††) Egyébiránt szerk. ur szerint elég ha a nemesség jelenleg, csak ötven millió kölesönt vállal is el, s így 5 millió telekdij helyett 2½ — 3 milliót fizet évenként. A kivétel pedig történhetik megyék s megyék között osztályozati kulcsal; a megyékben pedig — legjobb esetben országgyűlésileg kidolgozandó rovatok, s arány szerint; legro-

szabb esetben pedig úgy, mint a subsidiumok eddig kivettek. — Csak ne felejtjük, hogy a kivételnek ezen ága is évről évre javítást, igazítást fogadhat el. †††) A mi a behajtást és kezelést illeti, erre való nézve szerk. ur azon módokat, és rendszert sorolja elő, melyeket ugyan e tekintetben Pest v. megye követi utasításul adott, azon különbséggel, hogy itt az indirect adók kijelölt kútforrásaiból beszivárgandó jövedelem, csak tartalék jövedelemnek tekintessék, s a kamatfizetésre szolgáló telekdij behajtása, a kamatfizetést, és törlesztést mindig egy évvel előzze meg. A mi e tárgy körüli bővebb nézeteinket illeti arról más alkalommal Oliver.

TÁRSALGÁSI TEREM.

Ikvárosi hírnök. A napokban egy külváros keskeny utcájában az Isten szabad ege alatt, egy beteges nőt utólért végörája, kénytelen volt a silány, minő a mellék utcai lenni szokott, kövezetre leheveredni, utolsó perceit a körötte összegyűlő bálulók serege keseríté, egy nézőben sem emelte könyör a szívet, s közöttte az ember alakoknak még fájdalmasabban hathatott a már már kiszenvédőre ezen iszonyatos elhagyottság, néhány lépésnyire volt a filialis városház, s két rendőr kikullogott, hihetőleg mástól ösztönözve, a nyomor színhelyére, s a haldoklón segíteni készült, de oda hagyták. Ezmost maj. elején történt. Itt már nehezen állhatnók meg, hogy legkeserűbb epébe ne mártuk tollunkat, elég legyen mondani, hogy azután hitorsorsói is összegyűltek körül s ezek közül valamelyik samaritanus lön s jó pénzért a haldoklót födel alá vitette. — Az egyetemi füvészkert, melly gazdag egyetemünk egyik szükséges és hasznos tanintézete (melly most fölötté csinosan és tisztán van elintézve) ujdonsággal diszlik, t. i. az orvosos nővények nevei nemcsak az avas latin nyelven, hanem magyarul is csinos fejérré füstött vaslemezekre föliratvák. Mi e meglepő s szivderítő változtatásról megnyugtató örömmel fordítók el szemünket, de akaratlanul eszünkbe jutott a hatyu halála, a rege azt tartja, e fejedelmi madárról, hogy halála előtt hallatja szöke hullámok fölött lebegve csillagos ég alatt legszebb dalát — eszünkbe jutott mondjuk e madár, mert a tulsó részen romlás, enyészet hírdeti, hogy gazdagság sem tartja föl azt, mi a polgárzatnak olly szükséges, mint a mindennapi kenyér, ha csak orvosainkat külföldön nem akarjuk növeltetni. — Kéves napok mulva nemzeti színházunk közelebb fog esni a belvároshoz, t. i. a kövezők erősen dolgoznak a keresési uton, köszönet azoknak, kiket ez intézkedés illet, ámbár már akkor is eszükbe juthatott volna, mikor a német színház körül dolgoztak a burkolók, de mi erre azt mondjuk jobb valaha mint soha. — Itt per associationem idearum, eszünkbe jut, hogy a „Világ“ panasza fakad, mikép a jeles fuvolász Briccialdi a nemzeti színházban nem tapasztalván pártfogást, mit mi is rosszallunk és illőleg fájlaltunk a német színházba lépett föl — jaj! de ott sem pártolták, ott is üres padoknak fuvolázott. Egy városban a szingazgató csupa philanthropismusból gyakran szokott jótékony czélokra előadásokat tartatni, többnyire emberszeretéből szép közönsége gyűl, a jövedelem egy harmadát napi költség fejében lehuzza, s egy harmadát melly árnyék-sóvannya lett, ajándékozza a szenvedő emberiségnek. — Ismerünk egy fölolvast is, ki az emberiség javáért 46 fölolvast tartott, és körülbelül 40,000 p-frotot az emberiség, melly benne központul, iránti tisztelből saját zsebébe concentrált.

Nyilt levél. (folyt.) Még egy mondani valóm van pályamunkáma nézve: az academiái f. é. mart. 25én gyűlés rendetele következtében pályamunkám, mint egyetlenegy, még is 3 bíráló tagnak adatott ki ítélet hozásra! — En ugyan meg valom, helyesnek tartom azt! De tudományos vizsgálatot, s a munkatudományossága fölött mondanó ítéletet kívánok! — Habeat laurum, qui in eruditionis campo pro digno merito victoriam reportavit!! — De az academiái alapszabályok azt tartják, hogy ha az egész hazából a kitűzött pályakérdésre csak egyetlenegy pályamunka is érkezik; koszorúztassék az meg, bár gyengébb is volna; és pedig ezt elv szerint rendelvén: hogy t. i. e szerint a homi szorgalom, s az ipar (bár gyengébb érdekü is volna a munka) publicitatis által buzdíttassék, s minden esetre a bátor lelkü egyes pályázónak is a 100 aranyi jutalom, bár gyengébb munka volna is, okvetlen kiadassék! — Már pedig erre van a haza színe előtt bebizonyosb mathematicai pályá kérdésre csupán egyetlenegy felelet érkezett, mellyet rögtön 100 arannyal jutalmazta az academia! — És pedig bírák nélkül, s vizsgálat nélkül adta ki a jutalmat (mit gondolom, az alapszabályok nem is tartják; — hanem inkább a homi ipar, s tudományos szorgalom buzdítása végett, bírálat nélkül kiadatni rendelik azt!) — Ezen érdem nélkül koszorúzott mathematicai pályáit pedig olly gyenge, s olly silány, s mint hitelesen hallám, — a szövevényesb kérdést még csak föl sem fogó felelet volt: hogy azt soha nyomtatásban ki nem adni jónak véli a tudós társaság!! — — — Mit ítélek tehát erről, ezen elő hozott silány mathematicai koszorúzott pályáitról? mellyet sem 3 bíráló rendes tagnak ítéletadás végett bíralatra ki nem adta az academia — mint az én munkámmal tett volt, — sem pedig azon épen szövevényes mathematicai kérdésre nézve a másfél évi határidőt harmadfél évi prolongálandó beküldési határidőre át nem változtatta; — valóban nem ítéltetek mást, mint azt: hogy azon silány munkánál — nem tudom ki volt? — hogy tetszik valami tudós Varga a szerzője — kimondhatatlan volt az academia kedvezése: hogy egy méltatlan tudós napvilágot nem érdemlő iratot koszorúzott!!! — Midőn tehát az én egyetlenegy megjelent munkámhoz az alapszabályokon túl — még 3 bíráló rendel — eltávozik factio az alapszabálytól — s mire vezet ez? miért nem consequens marad az academia egyiknél úgy, mint a másíknál? — már előre sújtja tehát az ártatlan munkát, gyanakodván tán a nem hódoló s bökölő szerzőjére! — s már előlegesen tudatja elvei újabb változékonyosságát, s nem tudom nememű új eredeti argumentumokkal megbuktatni törekszik! — Azonban nyíltan, s nyilván az egész haza előtt nyilatkozom; hogy ámbár academiái alapszabályok és szokás ellemi volna a bíralata az egyetlenegy beérkezett pályamunkámnak; még is megengedem azt, s meggyőződve lévén annak tudományos érdekéről megnyugszom abban, ha tiszta lelkü, tudományos, és épen a föld phisicáját s klimatologiaját fölfogó, s abban jártas, tudós tagok bíralandjak meg munkámat, hogy hazámnak hő kebellet szolgálni vágyó tudományos törekvésemet nyilvánítsák! — Mert ellenkező esetben reclamálom azt, s kész vagyok inkább latin, német vagy franczia nyelvre át tenni, és így elkészültet német vagy franczia tudós társulatok által megbíraltatni; mint e tudományban nem elegendő jártosságu, vagy részrehajló, vagy érdemet nem ismerő gyengébb ítélet alá, vagy épen az ármány s irigység dúló fegyvereinek kiténni!! — Ezt hazám színe előtt bátor vagyok nyilvánítani: irói jogom, s igaz ügyem védelmére s fényre derítése végett! —

Ezen nyilatkozatom következtében pedig ugyan honom díszes színe előtt teljes bizodalommal megkérem a t. tudós társaságot, hogy pályáiratomat minden másolatban történhető leiratástól, vagy belőle kiiratástól, vagy abból veendő bár minemű jegyzetektől (ámbár mind ez már martius 25-től fogva mai napig közel 1 hónap alatt, régen megtörténhetett, le is ki is irathatott vala!) híven meg óvá, s a 3 tudós bíráló tagtól, kiknek bíralatra kiadatott, minél előbb visszavéve, a legelső academiái kisgyűlés alkalmával, nevezetesen nsgos Schedius k. tanácsnok, s helyettesi elnök (ki martius 25kén is elnökösködött) nem különben főt. Szilassy, t. t. Jerney, Luczenbacher, Almási, Balogh Pál, Győry Sándor, Bugát és több más érdemteljes tagok jelenlétében legalább 2 vagy 3 pecsétel lepecsételteti, és e kép a levéltárunkba őrizet s zár alatta nevémet szöplőtlenül hagyandó pecsét alatt béburkolt jeligés levelkémmelel együtt tétetni méltóztassék, a míg e végett fölsőbb rendelés, vagy az academiái nm. és m. elnököktől és igazgató tanácstól rendelés nem érkezend; — vagy pedig én mint szerző, eredeti jogommal az academiái titoknok térítvé-

*) Szerk. ur a catastro helyett mindenütt catastro ir, nem tudjuk mi okból, mi részünkről az adókönyvet vagy földlajstromot, mindig és mindenütt catasternak olvastuk és hallottuk, meglehet hogy a catastro valami népszerűbb elnevezés. Oliver.

**) Részünkről a catastert következőleg értelmezzük: „A catastro azon munkalat, melly szerint az egész ország, mint egyes községek, és egyes emberek minden földbirtoka, terjedelme, alakja és jövedelmezősége szerint térképre és telekkönyvre pontosan följegyeztetik, hogy ezen följegyzés szerint a földadó igazságosan kivetethessék.“ Ezen értelmezés és szerk. ur értelmezése közt egy kis különbség van, még pedig lényeges. Oliver.

***) Franciaországban a catastert Colbert kezdé meg, 1824ig még csak ¼ de volt fölméve a francia földnek, s ez 50 millió frankba került. Vannak vidékek, hol — mint például némely rajnai tájakon — egy □ mérföld catastro szerinti fölvetele 7000 tallérba kerül; azonban általánosan 4000 tallért számítanak egy német □ mérföldre, melly költségnak 2/3 dat nem a fölmérés, hanem az elmerés emészti föl. Oliver.

†) Ezek sok alkalmatlanságot okoznának ugyan a catastroben, de azért azt nem lehetetlennek, valamint nem semmitik meg a catastert a bírtok adások vévekek, sőt egész generationak változása is, ha rendesen vezetetik a térkép és telekkönyvi igazgatás. Oliver.

††) Csodálatos (ha igaz), hogy nálunk ép az aristokratia kívánja a catastert, holott más országokban leginkább a papság és nagyobb földbirtokos aristokraták szegültek ellene. Maga az osnabrucki püspökség és nagyobb bírtokos nemessége 80,000 tallért fizetett a catastrore, azon föltétellel, hogy az ő földek ne mérressenek föl, s a térképen azok számára üres hely maradjon, a mi 1809ig úgy is maradt, a midőn a franczia hatóság jobban bele-vágott a dologba. Oliver.

ergalma
ni fog-
k mult
l a s
ezen
an —
ez ok-
ismé-
tünk
zó olly
s com-
er.
ezikke
Wallau
ásával
ü ká-
kezdett
tztó ur
elő-
közön-
z terv
an mű-
sitotta;
akart
ég ke-
lapban
abban,
a reá
gasabb
tévesz-
vid tar-
mal ki-
ig ha-
esz azt
onallal
rtjára,
zen vo-
ek ta-
y folyó
javas-
vonta-
vartól
egy mé-
nem
három
letesen
je azt
a Ká-
ségei-
metet,
g vasut
en, ki
2) A
a, nem
mellyért
s bal-
ára sa-
nalnak
a part-
nemzeti
empon-
ei vas-
gközé-
ersze-
adriái
melly
ri Ma-
melly-
melly
l bizo-
i for-
i lehet.
ver.
ezikke
n cik-
k azon
telek-
az i-
k, to-
l meg-
hajtás-
mond-
gozatok
a neme-
forma
hanem

nye előmutatása mellett élni kívánván, mi törté-
jék pályairatommal? meg nem határozandom!

A midőn pedig szerzői sérelmeimet, s e jelen-
valóirói, valóban szomorú helyzetemet; mert e m-
promittálni kénytelen vagyok sokakat; de irói jogaimat is kedves hazám előtt, s ama
nagy academiánk és az illető fölsőbbiség előtt; mint
tudományok, s honi műveltség böles s kegyelmes
partfogóji előtt őszintén előadni bátor valék, méltó
panaszomat, s egyuttal hazafiúi kérelmemet nyujtom
bé és a közjóra buzgón e méltó panaszomat böles intéz-
kedésekkel azt rögtön meg orvosolni, s hazánk ég-
hajlatát physical elemekből ismertető pályairatomat
minden armánytól s üldözéstől megóvni, és a tör-
vényesen megerősített alapszabályok szerint a ki-
vívott és megérdemelt pályajutalmat pályamunkám-
nak kiadni!

Rekesztvén tehát a haza színe előtt nyíltan ki-
fejtett nyilatkozatomat, végre Ovid. keserveivel én
is már szomorú hangulatban el mondhatom a bé-
küldött pályairatomról:

Parve (at in invidia) sine me liber ibas in urbem,
Perscrutans Patriae climata Pannonicae!

De fájdalom! utána tehetem most már azt is:

Hoc ego opus feci Patriae; feret alter honores!!
Sic vos non vobis mellificatis apes!

De hazám igazság szeretetében bizakodván, talán
jogosan várhatom is:

At Patriae Patres operis salvetis honorem!
Et merita palma condecoratis opus!!

Azonban én szabadságomban szabad állásomnál fog-
va honom tudományos ismertetésének fejtegetésé-
ben, végre pályairatom méltatlan bántalmait mellet
honi is buzgóságtól áthatva, fölsohajtok:

Hazám! szent lángra hevül keblem:
A hányszor rólad emlékezem!
Néked szentelem tehetségemet!
Néked, hazám! egész lényemet!!!

Hő keblem hazafiúi szellemben Ovid. főhászival föl-
emelkedvén:

Nescio, qua natale solum dulcedine ducit
Hungarum, et immemorem non sinit esse sui!

Többnyire pedig legyen megnyugtatta az aca-
demia: hogy most én magam lépek föl, ama egyet-
len egy beérkezett physical pályairat szerzője, és
hogy nem más buzog most az egyszer az igaz ügy
méltó előterjesztése mellett, mint én magam! En-
nek pedig bebizonyítására, hogy én vagyok a pá-
lyairat szerzője; annak vég s psychologiai tudomá-
nyos és szellemi eszmélkedését, melyben a munka
moralis hatását előtűntetem, Senecának e szavaival
zárom be, és itt elő sorolom:

„Ad considerandum meam (Patriae nostrae)
universique naturam veri cupidus insurgo! — Ter-
ras primum, situmque earum quaero, deinde condi-
tionem circumfusi maris, cursusque ejus alternos,

et recursus: tum quidquid inter coelum, terrasque
interjacet, perspicio; et hoc tonitribus, fulminibus,
ventorum flatibus, ac nimborum, nivisque, et gran-
dinis jactu tumultuosum spatium! (Valóban a pá-
lyamunkán a föltornyosodott zordon föllegek
s mennydörgések közli nyilatkozata ama sok
század előtt elt romai böles igazságos szavait
már a priori bizonyítja!) tum peragratis humi-
lioribus ad summa prorumpo, et pulcherrima divi-
norum spectaculo fruor, aeternitatisque meae me-
mor in omne, quod fuit, futurumque est, omnibus
saeculis vado!“

N. N. * E folyó év martius 22én az academiái titoknok
hivatalához beküldött ezen jelmondatu physical pályairatnak. Na-
turae contemplatio est ad Dei admirationem
proxima et apertissima via“ szerzője.

Kérünk egy kis világot! Baranyá-
ból — os ur a „Jelenkor“ 34dik számában két
korszerű kérdés megfejtéséért jutalmat hirdetett,
a jutalom a hirdető legnagyobb kincse, t. i. Sig-
mond, Albert, Ulászló s Hunyady Mátyás kirá-
lyaink aranyai. Mi szenvedélyes numismaticusok
vagyunk, megengedend tehát — os ur Baranyában,
ha következő kérdést tesszük: Sigmond király-
nak kétféle aranyja volt, egyike a brandenburgi
sással ritkább, tehát nagyobb becsű, a cseh orosz-
lánál gyakran található. Albertnek szinte kétféle
aranyját ismerjük, az első négy térre szelt paizsot
mutat, az 1ső négy csik, 2kon a cseh oroszlán,
3on ausztriai csik, a 4. a morva sas látszik. A má-
sik aranyon szinte négy térre szelt paizs, ezen a
négy magyar csik, és a cseh oroszlán egymást vált-
va, tűnnek föl. I. Ulászló aranyja szinte a ritkábbak
közé tartozik, ezen is négy térre osztott paizson
láthatni, 1szőr a magyar csikokat. 2or a morva
sast. 3or a litvániai lovat. 4kén a pannoniai kettős
keresztet. II. Ulászló aranyját Mária disziti, mely
alatt a merva sas lebeg. Hunyady Mátyásnak, csak
azon aranyja ritka, melynek körirata ez: $\frac{1}{2}$ MOTA.
MATIE. D. G. R. VNGARIE. E pénz négy térre
szelt paizsot mutat, ezen 1) látjuk a magyar ha-
rantesikokat, 2) egy oroszánt, 3) a gyűrűt tartó
ismeretes hollót, 4kén a kettős keresztet. Mellyi-
ke van tehát ezen aranyoknak jutalomra kitéve?
Ez iránt tudósítást kérnek több pályázni akarók.

Társulatok és intézetek.

A népkönyvkiadók azon
meggyőződéstől vezéreltetvén, miszerint köznépünk-
kel az olvasást leginkább mulatva oktató könyvek
segedelmével lehet megkedveltetni; ez úttal ujo-
lag figyelemzetnek hazánk népszerű irói a
ismételve kitézett eme föladatra: „**készítessenek
apró népszerű elbeszélések, — mellyek
egyenként legfőljebb két nyomtatott ívet adjanak,
— erkölcsi, hazafiúi, gazdálkodási és közgaz-
dálkodási elvek és érzelmek terjesztésére.**“ Az

elbeszélések kötetlen beszédben legyenek, de apró
versetekkel vegyithetnek. Nem népszerűeknek
talált munkák, ha különben legjobbak lennének is,
el nem fogadtatnak. Az elfogadott legjobb elbeszé-
lésre 12, a másod rangura 8 arany jutalom tüze-
tik ki. A pályamunkák idegen kézzel letisztázva,
jeligét rejtő levél kíséretében legfőljebb 1844ki me-
dárdusi pesti vásárra az alulírtthoz küldessenek be,
későbbben érkezettek el nem fogadtatnak. Birálat után
a jutalom azonnal ki fog adatni. — Tovább az 50 ar.
jutalmazott Tarczy, „népszerű ütemészet“
című munkájából (4 füzet 48 p. kr.) még néhány
teljes példányt kaphatni a pesti könyvtár uraknál
és az alulírtnál. — Stuller Ferencz (lak. Ujtér
Ürményi ház.

Iparegyesületi leczkék. Vasárnap,
majus 5kén reggel 8—9 órakor. Dr Vallas ur
folytatni fogja az aracometriáról multkor megkezdett
előadását, és szolani fog a tapadás (adhaesio) és
hajlévség (capillaritas) felől. 9—10ig pedig Dr.
Niedtwich Károly ur a halványról (chlórról) fog
értekezni. — Csánády jegyző.

Iparegyesület. F. majus 5kén, azaz ma,
delután 3 órakor, az iparegyesület teremében, ülés
fogván a mester-inas-iskolák ügyében tartatni, midőn
arra ezennel szerencsem van a tisztelt iparos kö-
zönséget, különösen pedig az érdemes czeheknek
ez ügyben kiküldött megbízottait ismételve meghíni,
egyszersmind kérnem kell, hogy a minden ipartes-
tűletekhez szerteküldözött, de még eddig be nem
adott aláírási iveket sziveskedjenek ez ülésre min-
den esetre beszolgáltatni. Majus 1jén 1844. Csánády
jegyző.

Iparegyesület. Physical szertárunk gyar-
apítására Nagy József posztókereskedő urnak ivén
a következő aláírástok tettek: Aigner Ferencz 40
ft., Crettier Károly 1 ft, Frölich 5 ft, Fuchs Gusztáv 5
ft, Geyer János 1 ft, Heckenast Gusztáv 5 ft, Heinrich
Fer. 1 ft, Holtmann Bernát 1 ft, Kanitz M. L. fia 10 ft,
Koller Ign. 1 ft, Kunewalder 5 ft, Lang Antal 1 ft, Lu-
zsa Mihály 1 ft, Martinovich Lukács 2 ft, Nádosy Ist.
5 ft, Nagy József 32 ft, Pitsch 1 fr., Pollák Bernát 5 ft,
Rozmanth Ant. 1 ft, Stuller Fer. 2 ft, Walthier Alajos
1 ft, Vecsey Sándor 2 ft, Vinkler Mihály 2 ft, összesen
100 pft. — Továbbá m. Pejachevich János gr. bea-
dott 30 pftot. Perger testvérektől eddigelé már több
mint 30 pft. áru üvegneműek szolgáltattak be ingyen.
Költ Pesten, apr. 25én 1844. Csánády jegyző.

Nemzeti színház. Hétfőn majus 6án K o-
vác s né jutalomjátékaul, bérletszűnéssel, először
Fátyol titkai. Eredeti vigjáték 5 fölvonásban.
Irtá Vörösmarty Mihál.

Igazítás. Legújabbán a 29ik szám, 231 lap
harmadk hasáb fölülről 42ik sorában: „fölrüházta-
sának“ helyett lenni kellene „fölrüházta s a s a-
nak.“

H I R D E T Ő.

Epen most jelent meg és **EMICH GUSZTÁV** könyvkereskedéseiben
Pesten az uri- és kigyóuteza szögletén, Budán a hajóhidnál, s általa minden hiteles
könyvtárban kapható:

Természet történet

műtudományi jegyzékekkel a tanuló ifjus. használatára alkalmazá

Dr. Peregriny Elek

Kiadta

Olmicer József.

Második kiadás. Ára 30 kr. pengő pénzben.

2—2.

**Egy jó hiszemű dohány kereske-
dés helyben a legjobb helyen el-
adandó, hol? megtudhatni a szer-
kesztőségénél.**

Hirdetmény.

Ann. m. k. kincstár rendelése következtében folyó
év majus hó 29kén Sziget koronai mező városban t.
Marmaros vármegyében helyezett kir. kamarai igaz-
gatóságnál, a rhónaszéki só, és viz aknából lovakkal
való só és víz kihúzó (gépely intézet) 1844. év nov. 1ső
napjától kezdvén 6. egymás után f. évre árverés útján ha-
szonbérbe fog adatni, úgy hogy az illető haszonbérlo
köteles legyen e végre 32 hámos, és 2 tartalék lo-
vakat és így összesen 34 lovat az árverésnél megál-
lapítandó bérért tartani. Által adatnak a haszonbér-

lőnek ezen intézethez tartozó egy nagy ló istálló,
széna és zab tartó pajtával, az ő kocsisai számára
egy köbül épült alkalmas lakház istállóval, szeker-
és faszínnel, és egy konyhakert, körül palánkolt
nagy udvarral, a lovak legelésére pedig 6000 öb-
ből álló rét. Ezenkívül a haszonbérlo és kocsisai szá-
mára évenként 20 kubik öl kemény tűzi fa, és maga
házinépe, és 16 gépelyes kocsis szükségekre fejen-
ként 15. font a gépelyes lovakra, és két fejős mar-
hára pedig évenként egy egy darabra 6 font só ingyen
fog adatni.

Ugy nemkülönbén a haszonbérloének által adatnak
a szomszéd F. rhónai határban Hera és Optsina ne-
vezetű mint egy 124. urb. szekér szénát megtermő
uradalmi kaszálók évenkénti 80 p. frtban álló bérért,
ugy nem különben a szükséges írtásokra, és a széna
takarításra évenként 800. jobbágy nap. 10 kr. pp. meg-
váltás mellett. A kikialtó ár egy lótol 126 pengő fba
határozatják meg.

Ház és szőlő eladó.

Alulírott közhíru adja, hogy Eger városának 1ső ne-
gyedében 36 sz. alatt fekvő öt ablaku háza, és cze-
gledi ezersoros szőlője kedvező föltételek mellett szabad
kézből eladó. A ház elől napkeletre három boltozott
szobával, hátul kettővel ellátva, udvarán termésköbe
vágott kút igen jó ivó-vízzel ajánkozik. E mellett hat na-
gyobb kisebb ágakra különözött tágas pinczéje, mely
háromezer akó bort kényelmesen befogadhat, és tág-
gas tűzment borház, s alkalmas fészter és kert a ház-
nak járuléka. A szőlő nem messze a várostól, számos
gyümölcsfakkal s különösen szép oltványokkal is dísz-
lik. Költ Egerben, april 28án 1844. (2—3)

Ivánszky Antal,

hites ügyvéd s érdemült főiskolai tanító.

A bérleti kívánók tehát, vagyonaik jó állapotjá-
ról szóló bizonyítvány mellett, 10 pc. azaz 430 f. pp.
bárat pénzzel ellátva, a fönt kijelölt napon és helyen
tartandó árverésre, (mellytől mindazonáltal a zsidók
kizáratnak) azon megjegyzéssel hivatnak meg, hogy
írásbeli ajánlatok is elfogadtatnak, ha azok az árve-
résre kitézett nap előtt való estvéig a kir. kincstár
igazgatóság elnökségénél Szigeten benyujtatnak, és a
fön érintett bárat pénzzel, vagy valamelyik marmar-
rosi kir. só tisztségnek, a bárat pénz lefizetéséről
szóló bizonyítványal ellátva lesznek, mindazonáltal
megkivántatik még ezenkívül: hogy az érintett írás-
beli ajánlat, azon nyilatkozást is foglalja magában:
hogy a bérleti szándékozó az árcsökentési föltéte-
leknek (mellyek a marmarosi kir. kincstár igazgató-
ságnál, ugy szinte a rhónaszéki kir. só tisztségnél
megláthatók) minden kifogás nélkül ugy veti magát
alá, mintha a szerződés a magn alá írásával volna
megerősítve. (1—3)